ΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΤΟΥ

1874

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1874

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΤΟΥ

1874

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1874

Τὴν ἑπομένην ἔκθεσιν ἀνέγνω ὁ καθηγητὴς, καὶ μέλος τῆς τῶν κριτῶν ἐπιτροπῆς Κ. Ἀφεντούλης.

Κύριοι!

Ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ τὸν Ῥαγκαβῆν ἵνα συγγράψας ἀναγνώσῃ ἐνώπιον ὑμῶν τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν περὶ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος. Πρόθυμος δ' ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος καὶ τῶν Μουσῶν λάτρης καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν λειτουργὸς, ἀνεδέχθη καὶ ἐξετέλεσε τὸ ἔργον. Ἀλλ' ἡ κραυγὴ τῆς ὀδύνης διαπτᾶσα τὰ πελάγη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, ἐκάλεσεν αὐτὸν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου, τοῦ κυλίοντος τὸ ὠχρὸν, τὸ πένθιμον ῥεῦμά του διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀφρικῆς, — ἐκάλεσεν αὐτὸν, ἵνα ἐπιτελέσῃ τὸ θλιβερὸν καθῆκον τοῦ πατρὸς, παριστάμενος παρὰ τὴν κλίνην ἐπιθανάτου υἱοῦ. Ἐκεῖσε συνώδευσαν τὸν πνευστιῶντα πατέρα φεῦ! ἀτελεσφόρητοι αἱ εὐχαί μας. Ἐνταῦθα ἀναμένουσι τὸν καλὸν κἀγαθὸν συμπολίτην καὶ συνάδελφον οἱ πόθοι μας οἱ θερμοί. Σπείσατε, κύριοι, δάκρυ συμπαθείας ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τοῦ δυσμοίρου πατρὸς, καὶ παρασκευασθῆτε ν' ἀκούσητε παρ' ἐμοῦ ξηρὰν τὴν ἀπαγγελίαν τῶν γνωρίμων ὑμῶν καὶ μειλιχίων του φθόγγων.

«Τῇ ἐντολῇ τοῦ Πανεπιστημίου πειθαρχῶν», λέγει ὁ κ. Ῥαγκαβῆς, «ἐν ᾧ ὑπὲρ τὸ τεταρτημόριον αἰῶνος διετέλεσα πρῴην διακονῶν, καὶ μετ' ἀρχαίων

συναδέλφων τὴν κρίσιν τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς γνώμης αὐτῶν ἀναδεχθεὶς, εἴποτε ἠγνόησα πόσον ὀχληρά ἐστι τοῖς ἀκούουσιν ἡ μακρηγορία τοῦ οὐχὶ λίαν ἄξια ἀκροάσεως λέγοντος, θὰ ἐδιδασκόμην τοῦτο ἐκ τῆς ἐνίοτε ἀνυποφόρφου ἀναγνώσεως 23 ποιημάτων, παρουσιασθέντων ἐφέτος εἰς τὸν ἀγῶνα, ὧν οὐδὲν περιωρίσθη κἂν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου τεθέντα σώφρονα ἐλάχιστον ὅρον, ἀλλὰ πάντα ὑπερεπήδησαν αὐτὸν, τινὰ δὲ καὶ πλέον ἢ εἰκοσαπλασίως ὑπερηκόντισαν. Δι' ὃ μὴ νομίζων δίκαιον νὰ συνυποστῶσι καὶ οἱ ἀκροαταὶ τὸν κάματον καὶ τὸν κόρον, οὓς ὑπέστημεν κατὰ καθῆκον ἡμεῖς, θέλω προσπαθήσει πάσῃ δυνάμει νὰ βραχυλογήσω ἐπὶ τῶν ἔργων ἐκείνων, ἅτινα, ἂν πάντως ἀξιῶσιν ὅτι προέρχονται ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ, ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τὰ παράσιτα αὐτοῦ ἐκεῖνα φυτὰ, ἃ πρέπει νὰ φροντίζωσι μᾶλλον ν' ἀνασπῶσιν οἱ κηπουροὶ τῶν Μουσῶν.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι, ἀρχόμενος τῆς ἐκθέσεως, νὰ μὴν ἐκφράσω τὴν λύπην μου, ὅτι μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐθνικῆς Ἀκαδημίας, ἥτις ἔσται ὁ φυσικὸς, μόνιμος, καὶ πρὸς ἑαυτὸν συνεπὴς κριτὴς πάντων τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν διαγωνισμάτων, ἡ κρίσις τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος στερεῖται σταθερᾶς δικονομίας, οἱ δὲ κριταὶ διακυμαίνονται τῇδε κἀκεῖσε δι' ἔλλειψιν ὡρισμένου μέτρου καὶ αὐστηρᾶς μεθόδου καθ' ἣν νὰ δικάζωσιν. Οὕτως, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ὁτὲ μὲν κατὰ προσωρινὰς ἀποφάσεις ἀπε-

κλείετο τοῦ ἀγῶνος ἡ δημοτικὴ, διότι παρετηρεῖτο, ὅτι ὑπὸ τὴν πρόφασιν αὐτῆς παρεισέδυεν ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ ἀγραμματοσύνη· ὁτὲ δὲ ἐκηρύσσετο ἀποδεκτὴ, διότι ἴση πεῖρα λυπηρὰ ἀπεδείκνυεν, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς καθαρευούσης δὲν συνεπῆγεν ἀείποτε καὶ τὸ σέβας πρὸς τὴν γραμματικήν· τότε δὲ οἱ σολοικισμοὶ, μὴ δικαιολογούμενοι κἂν ὑπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως, ἐφαίνοντο ἀσχημότεροι. Ὡς πρὸς τοὺς διαγωνιζομένους δὲ, τὸ πρῶτον μὲν ἠνοίγετο τὸ στάδιον προσιτὸν τοῖς πᾶσιν, ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ ἐλαμβάνοντο οἱ κριταὶ συνήθως ἐκ τῶν τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῶν, ἀπεκλείοντο οἱ καθηγηταὶ ἐκ τοῦ ἀγῶνος, ὅστις καὶ διὰ τοῦτο, πλὴν ἴσως καὶ ἄλλων λόγων, ἀπώλεσεν ὃν κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀγωνοθέτου ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ πρέπει ν' ἀναλάβῃ ὑψηλὸν χαρακτῆρα, καὶ ἀντὶ τοῦ προσκαλεῖν εἰς ἅμιλλαν καὶ ἀναδεικνύειν τὰς ἀνωτάτας καὶ τὸ ἔθνος μᾶλλον δυναμένας νὰ τιμήσωσι ποιητικὰς διανοίας, περιεστάλη κατὰ μέρος πολὺ εἰς γυμνάσματα, ἄξια τὰ πολλὰ μόλις ἐν τοῖς σχολείοις ὑπὸ τῶν διδασκάλων νὰ κρίνωνται, ἵνα μὴ εἴπωμεν νὰ ἐπιτιμῶνται· τούτων δ' ἕνεκα αὐξάνει μὲν ὁσημέραι ὁ ἀριθμὸς τῶν διαγωνιζομένων, ἐλαττοῦται δὲ ἡ ἀξία τῶν διαγωνισμάτων. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τέλος τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν, εἴθισται ὁτὲ μὲν αὕτη, διατρίβουσα περὶ ἕκαστον τῶν ποιημάτων, νὰ λεπτολογῇ τά τε προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, εἰς διδασκαλίαν αὐτῶν τε τῶν κρινομένων καὶ τῶν ἄλλων, ὁτὲ δὲ πάλιν, φειδόμε-

νοι ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἀκροατῶν οἱ κριταὶ, ν' ἀντιπαρέρχωνται σιγῶντες τ' ἀνάξια λόγου, περὶ μόνα δὲ τὰ βραβεύσιμα καὶ ἐπαινετὰ νὰ κατατείνωσιν τὸν λόγον.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, σκόπιμον νομίζομεν νὰ πατήσωμεν τὴν μέσην ὁδόν, καὶ ἐν κεφαλαίῳ διαλαβόντες περί τινων ἐλαττωμάτων ἃ ἔχουσι κοινὰ πολλὰ τῶν εἰς τὸν παρόντα διαγωνισμὸν παρουσιασθέντων ἔργων, νὰ διατρίψωμεν μακρότερον ἐπ' ἐκείνων μόνων, ἅτινα δι' ἰδιαιτέρων ἀρετῶν διακρίνονται.

Καὶ πρὸ παντὸς μὲν ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ ὑπομνήσωμεν τοῖς, ὡς φαίνεται, τούτου ἐπιλανθανομένοις, ὅτι σκοπὸς τοῦ παρόντος διαγωνισμοῦ εἶναι ἡ ποίησις, ποίησις δὲ εἶναι ὅ,τι ὕψιστον συλλαμβάνει ἡ διάνοια καὶ ἐκφράζει ἡ γλῶσσα· ὥστε ματαιοπονεῖ πᾶς ὁ θηρεύων τοῦ ἀγῶνος τὸ ἆθλον ἂν μὴ ἐξέχῃ περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, καὶ μὴ συναισθάνηται ἐν ἑαυτῷ τὴν ἔμπνευσιν τὴν μεταρσιοῦσαν τὸ πνεῦμα εἰς ὕψη μηδαμῶς προσιτὰ εἰς νόας χαμαιπετεῖς.

Ἡ γλῶσσα εἶναι τῆς ποιήσεως τὸ περίβλημα, ἀναπόσπαστον ἀπ' αὐτῆς, ὡς τὸ δέρμα ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὁ ποιητοῦ ἀξίωσιν ἔχων καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν ἀδόκιμος ὢν, κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ γλύπτου, τοῦ περὶ ἓν καὶ μόνον χωλαίνοντος, περὶ τὴν γλυφὴν τῆς ἐπιφανείας, ἢ τοῦ μουσικοῦ τοῦ ἀγνοοῦντος τῶν μουσικῶν ὀργάνων τὴν χρῆσιν. Ὁ ἀγράμματος ποιητὴς, ἂν ἀληθῶς ἔλαβε τὴν ἔμπνευσιν παρὰ

τῶν Μουσῶν, εἶναι ἔτι μᾶλλον κατακριτέος διότι παρημέλησε τὴν καλλιέργειαν τῆς γλώσσης, καὶ ἐστερήθη τοῦ ὀργάνου δι' οὗ δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἔμπνευσιν. Λέγοντες δὲ γλῶσσαν καὶ καλλιέπειαν, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν κατὰ κανόνας λέξιν καὶ φράσιν, ἀλλὰ τὴν ἁρμόζουσαν ἔκφρασιν, τὴν δύναμιν, τὴν χάριν, τὴν ὡς εἰπεῖν ἐλαστικότητα, γραφικότητα καὶ πλαστικότητα τῆς ἐκφράσεως, ἀφ' ὧν ὡς ἀπὸ μαρμαιρούσης συναρμογῆς πολυτίμων λίθων πλέκεται ὁ ἀγλαὸς στέφανος τῶν Μουσῶν. Ταῦτα δ' ἀναγκαζόμεθα ν' ἀποτείνωμεν πρὸς ἐκείνους οἵτινες μετ' ἀφελοῦς πεποιθήσεως κατέρχονται εἰς τοὺς ποιητικοὺς ἀγῶνας, ὡς δυστυχῶς καὶ εἰς τὸν τοῦ ἔτους τούτου, οὐ μόνον ἄμοιροι πάσης καλλιτεχνίας γλωσσικῆς, ἀλλ' οὔτε κἂν τὰ γραμματικὰ στοιχεῖα τοῦ λόγου μεμαθηκότες καλῶς, καὶ γέλωτα ὀφλισκάνοντες ὡς εἰς πανήγυριν δημοτελῆ παρουσιαζόμενοι αὐχμηροὶ καὶ ἀνυπόδητοι καὶ ἀτημελεῖς.

Καὶ μή τις ἀντιτάξῃ τοὺς δημοτικοὺς ποιητάς, ὡς μηδέποτε τὴν γλῶσσαν σπουδάσαντας. Οἱ δόκιμοι ἐξ αὐτῶν, ὧν τὰ λαοφιλῆ ἔργα περιᾴδονται ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα, ψάλλουσιν εἰς γλῶσσαν ἔχουσαν καὶ αὐτὴν γραμματικὴν, οὐχὶ μὲν γραπτὴν, ἀλλ' ὅμως ὡρισμένην καὶ αὐστηράν. Τῆς γραμματικῆς δὲ ταύτης εἰσὶ κάτοχοι οἱ αὐτοδίδακτοι ἐκεῖνοι ἀοιδοὶ ἐκ φυσικῆς ἀγχινοίας καὶ ὀξείας παρατηρήσεως, καὶ, ἔμπειροι τῆς ἰδίας αὐτῶν διαλέκτου, διαπρέπουσιν εἰς τῆς λέξεως τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν χρῆσιν.

Καὶ ἀπατῶνται οἱ δοξάζοντες ὅτι ἀπόνως καὶ ἄνευ σπουδῆς γράφεται ἡ δημώδης ἐκείνη γλῶσσα, ὅταν γράφηται ὅπως εἰς τὴν ποίησιν πρέπει. Περὶ τοῦ ἐναντίου δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν ὁ Χριστόπουλος, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Ζαλακώστας, ὁ Παράσχος, καὶ αὐτὸς ὁ ἔναγχος ἀποθανὼν Τερτζέτης, ὁ εὐγενῶς αἰσθανθεὶς καὶ γράψας γέρων ἀοιδὸς, ὁ θερμὸς λάτρης καὶ ἁπλοϊκὸς πανηγυριστὴς τῆς 25 Μαρτίου.

Ἀλλ' εἰς τὴν ποίησιν δὲν ἀρκεῖ μόνης τῆς γλώσσης ἡ καλλονή. Τὸ ἔνδυμα τοῦτο τῆς Μούσης πρὸς τῇ λαμπρότητι τοῦ ὑφάσματος ἀπαιτεῖ καὶ εὐπρέπειαν σχήματος, ὅ ἐστιν ἀνεπίληπτον στιχουργίαν. Καὶ γράφεται μὲν ἡ ποίησις ἐνίοτε καὶ ἐν λόγῳ πεζῷ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ πεζὸς λόγος ἀναπτεροῦται μέχρι ποιήσεως· ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ λόγου ἔχει ἴσας ἢ μὴ καὶ καθυπερτέρας τὰς δυσχερείας, διότι ἡ μὲν στιχουργία δι' ὡρισμένου μηχανισμοῦ τοῦ ῥυθμοῦ ὁδηγεῖ καὶ τοῦ ἀμβλυτέρου τὴν ἀκοὴν, καὶ εἶναι τύπος εἰς ὃν ἐγκολάπτεται μονοῤῥύθμως ἡ φράσις, ἐν ᾧ ἡ ποίησις ἐν λόγῳ πεζῷ πρέπει νὰ κατακηλῇ δι' ἁρμονίας ἣν ποδηγετεῖ μόνη ἡ καλλαισθησία τοῦ γράφοντος. Ὁ δὲ στίχους γράφων ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι πρέπει νὰ γράφῃ αὐτοὺς ἐντελεῖς, διότι ἡ στιχουργία εἶναι καλλιτεχνία, ἡ δὲ καλλιτεχνία δὲν ἐπιδέχεται μετριότητα. Ὑπάρχουσι κανόνες ἁρμονίας, τομῆς, ὁμοιοκαταληξίας, οὓς πρέπει ὁ ποιητὴς νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ αἰσθάνηται, καὶ οὓς ὁ ἀθετῶν οὐ μόνον ποιητὴς, ἀλλ' οὔτε στιχουργὸς κἂν δύναται νὰ

κληθῇ. Ἡ ὁμοιοκαταληξία δὲν εἶναι ἀναπόφευκτος πάντοτε· οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν αὐτὴν, παρ' ἡμῖν δὲ εἴδη τινα ποιήσεως δύνανται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἴσως πρέπει, καὶ νὰ τὴν ἀποφεύγωσιν· ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀνομοιοκαταλήκτου ποιήσεως λέγομεν ὅ,τι σχεδὸν περὶ τῆς πεζῆς. Οἱ κίνδυνοι αὐτῆς εἰσὶ πολλῷ μείζονες τῶν ὅσους νομίζει ὁ ἀδέξιος μελουργός· διότι ὁ τὸν χαλινὸν τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἀποπτύσας, ἂν αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ ἠξεύρῃ νὰ συνέχῃ καὶ καθοδηγῇ, κινδυνεύει νὰ ἐμπίπτῃ εἰς ἀχανῆ καὶ ἀνούσιον ἀπεραντολογίαν. Ἀλλ' ὁ ἅπαξ δεχθεὶς τὸν χαλινὸν τῆς ὁμοιοκαταληξίας πρέπει νὰ στέργῃ αὐτὸν, καὶ νὰ σεμνύνηται ἐπ' αὐτῷ ὡς ὁ τὰ χρυσᾶ φάλαρα περιτεθειμένος εὐγενὴς ἵππος, καὶ νὰ ὑποβάλληται ἀβιάστως καὶ φαιδρῶς καὶ εἰς τοὺς δυσχερεστάτους τῶν κανόνων αὐτῆς, ἐπωφελούμενος αὐτοὺς, ἀλλ' οὐχὶ ὑπ' αὐτῶν ἡττώμενος. Καὶ οὐδὲν μὲν λέγω περὶ τῶν ἀγνοούντων ὅτι ἐν παροξυτόνοις καὶ προπαραξυτόνοις ὁμοιοκαταληξίαις πρέπει ἀκριβῶς νὰ ὁμοιοκαταληκτῇ κατὰ τὴν προφορὰν πᾶσα ἡ κατάληξις μέχρι τοῦ τόνου· διότι οἱ μὴ ἀκολουθοῦντες τὸν κανόνα τοῦτον ποιοῦσιν ἐξαίρεσιν, καὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς εὐαρίθμους ἐκείνους οὐραγοὺς τῶν ἀγωνιστῶν, ὧν μόλις ποτὲ μνείαν ποιοῦνται οἱ δικασταί. Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ διὰ πτωχείαν ἀναμιγνύοντες στίχους ὁμοιοκαταλήκτους μετ' ἀνομοιοκαταλήκτων, ὡς μαρτυροῦσι τινα τῶν νῦν διαγωνιζομένων ποιημάτων. Ἀναντιῤῥήτως δὲ πλείονες εἰσὶν οἱ ἁμαρτάνοντες

περὶ τὴν βαρύτονον ὁμοιοκαταληξίαν, οἱ ὡς δικαιολογίαν προτείνοντες τὸ ἔθος τῶν Ἰταλῶν ποιητῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν βαδίσαντας ἀξίους τινὰς ποιητὰς ἡμῶν. Οὗτοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν ἀρχόμενοι ἐκ τοῦ τελευταίου ἐντόνου φωνήεντος, ἐν ᾧ ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ νὰ ὁμοιοκαταληκτῇ ὅλη ἡ τελευταία συλλαβή, ὡς χωρίζεται κατὰ τὴν γραμματικήν. Ὁ κανὼν οὗτος ἔχει λόγον ἀκουστικόν. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ὅτι ἔξοχοι ποιηταί, ὁ Χριστόπουλος, ὁ Ῥίζος, οἱ Σοῦτσοι ἐσεβάσθησαν αὐτόν, ἵνα ᾖ ἀπαράβατος. Ὁ ἀθετῶν αὐτὸν δεικνύει ἀσθένειαν, μόνος δὲ ὁ ἰσχυρὸς δικαιοῦται νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν στέφανον τῶν Μουσῶν. Οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ δυσχεραίνουσι τὴν στιχουργίαν ἀληθῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἰσὶ προτέρημα μᾶλλον ἢ ἐλάττωμα. Οὐδεὶς ἀναγκάζεται νὰ στιχουργῇ· εἰς δὲ τὸν μὴ δυνάμενον νὰ στιχουργήσῃ ἀπταίστως, λέγομεν, ἀπεχέτω.

Μετὰ τὴν γλῶσσαν καὶ στιχουργίαν ἕπεται ἡ γνῶσις τῆς ποιητικῆς τέχνης, τῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως καὶ τῶν κανόνων, οὓς κατὰ τὴν διάφορον φύσιν αὐτῶν ἐπιβάλλει ἡ αἰσθητική. Ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὴν ἐποποιίαν, περὶ ἧς σήμερον ὁ ἀγών, ἀπαιτεῖται ἡ οἰκεία ἐξ ἀντικειμένου ἀντίληψις, τὸ σῶφρον διηγηματικὸν ὕφος, τὸ ἀδιάπτωτον ἐκ τοῦ κάλλους, τοῦ ὕψους καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ποιήσεως, τῆς ἐπικῆς μάλιστα, ἡ ἔντεχνος καὶ ἐνδιαφέρουσα πλοκή, ἡ εὕρεσις καὶ ἡ συνεπὴς ἀνάπτυξις τῶν χαρακτήρων. Δυστυχῶς δὲ παρετηρήσαμεν ὅτι πολλοὶ τῶν ἐφέτος

προσελθόντων ποιητῶν οὔτε κἂν ὑποπτεύονται ὅτι ὑπάρχει τέχνη ποιητική, ἔχουσα κανόνας ἐστηριγμένους ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ ἔπους, καὶ καθιερωμένους ὑπὸ μεγάλων ποιητῶν, ἐξαγγελθέντας δὲ ὑπὸ μεγάλων φιλοσόφων καὶ κριτικῶν, καὶ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, τοῦ Ἀριστοτέλους, Ὁρατίου, Βοαλῶ καὶ ἄλλων.

Ὑπεράνω δὲ καὶ γλώσσης καὶ στιχουργίας καὶ τῶν κανόνων τῆς ποιητικῆς αἰωρεῖται ἡ ἔμπνευσις, τὸ μυστηριῶδες τῆς μούσης φίλημα, αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς ποιήσεως, ἥτις ἐμφυσᾶται ἀλλὰ δὲν διδάσκεται, καὶ ἧς ἄνευ πάντα τ᾽ ἄνω εἰσὶ νεκρὰ καὶ ἄχρηστα, ἐνῷ πάλιν ἄνευ ἐκείνων αὕτη δὲν κατέρχεται ἐκ τοῦ ἀύλου αὐτῆς ὕψους, οὔτε ἀποκαλύπτεται.

Ἀφ᾽ οὗ λοιπὸν προτρέψωμεν τοὺς μὴ αἰσθανομένους τὸ θεῖον πῦρ ἐν ἑαυτοῖς, τοὺς μὴ κατόχους τῆς γλώσσης εἰς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ ἐντέλειαν, τοὺς μὴ περὶ τὴν στιχουργίαν δεξιοὺς καὶ μὴ ἐγκρατεῖς τῶν νόμων τῆς ποιητικῆς, νὰ μὴ ματαιοπονῶσι διώκοντες τὰ ἀνέφικτα εἰς αὐτούς, τὴν ἄμορφον νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας, ἴδωμεν νῦν κατὰ πόσον οἱ εἰς τὸν σήμερον ἀγῶνα ἀποδυθέντες δικαιοῦνται νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ἄθλου.

Ἐκ τῶν εἰκοσιπέντε παρουσιασθέντων ποιημάτων δύω ἦσαν ἐκπρόθεσμα, καὶ δὲν λαμβάνονται ὑπ᾽ ὄψιν, ὅπερ δὲν νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ καταλογισθῇ ὡς κακὴ τύχη τοῖς ποιηταῖς αὐτῶν. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν 23 ἕν, τὸ ἐπιγραφόμενον ὁ «Β ι α σ μ ό ς», εἶναι ὑπὸ

πᾶσαν ἔποψιν ἀνοίκειον εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ κατώτερον πάσης κρίσεως. Ἀπέχομεν δὲ νὰ κρίνωμεν καὶ τὰς δύω συλλογὰς «Ἀνάμικτα» καὶ «Μαραμμένα δαφνόφυλλα» καλουμένας, διότι εἰσὶ λυρικαί, ὁ δὲ ἀγὼν εἶναι ἐφέτος ἐπικός· καὶ ἐκ τῆς ἀποχῆς δὲ ταύτης ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὐδ' ὁ ἀγὼν οὐδ' οἱ ποιήσαντες πολὺ ζημιοῦνται.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἴσως ἔδει νὰ τάξωμεν καὶ ἄλλην συλλογὴν τὰ «Ἄσματα Ἀσμάτων» ὧν ὁ χαρακτὴρ εἶναι ἐπικολυρικὸς, ἢ ἀληθέστερον οὐδ' ἐπικὸς εἶναι οὐδὲ λυρικὸς, καὶ στερεῖται πάντων τῶν προσόντων ἃ ἀνωτέρω καταδείξαμεν ὡς ἀποτελούντων ἐν γένει τὸ ποιητικὸν προϊόν.

Πολὺ ἐπικώτερον δὲν εἶναι οὐδὲ τὸ φέρον τίτλον «Τὸ παρελθὸν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον» καίτοι διῃρημένον εἰς πέντε ᾠδὰς ἢ ᾄσματα· διότι ἡ διαίρεσις εἰς ᾄσματα δὲν ἀποτελεῖ τὸ ἔπος, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ φύσις. Ποίησις δὲ, οὐδὲν διηγουμένη, κᾂν εἰς 24 γράμματα ἢ ῥαψῳδίας διαιρεθῇ, δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐπικὴ ἢ διηγηματική. Ἀλλ' ἂν ἐλλείπωσιν ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου οἱ χαρακτῆρες τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, δὲν ἐνυπάρχουσιν εἰς αὐτὸ οὐδ' οἱ τῆς λυρικῆς· καὶ ἡ μὲν γλῶσσα αὐτοῦ εἶναι ὀγκώδης μᾶλλον ἢ ἀκριβὴς, ἡ δὲ λέξις σπανίως κυρία, καὶ ἀσθενεστάτη ἡ στιχουργία, μεταπίπτουσα ὡς ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τοῦ τροχαϊκοῦ εἰς τὸν ἰαμβικὸν ῥυθμὸν καὶ τἀνάπαλιν, καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία τοσοῦτον ἐνδεὴς,

ὥστε, ἐν ταῖς δεκαστίχοις στροφαῖς, μόνον οἱ τέσσαρες στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν. Ὡς δὲ πρὸς τὸ περιεχόμενον, τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ παραιτοῦνται οἱ κριταὶ, προτιμῶντες νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι δὲν τὸ ἐνόησαν.

Δύω δ' ἐκ τῶν ἀληθῶς διηγηματικῶν ποιημάτων ἡ «Δέσπω» καὶ «ἡ Ἑλλὰς ἐν ἀγῶνι», εἰσὶν ὅλως παιδαριώδη, οὔτε ὑπὸ τῆς γλώσσης τὴν ἔποψιν, οὔτε ὑπὸ τὴν τῆς στιχουργίας ἢ τῆς ἐπινοίας καὶ τῆς ἐμπνεύσεως δυνάμενα νὰ ἐξετασθῶσι σπουδαίως.

Πέντε δ' ἕτερα «ἡ Κόρη τοῦ Σεϊχ-οὺλ-Ἰσλάμη»—«ἡ Λαῦρα»—«ἡ Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου» — «ἡ Νεδέλκα» — «οἱ Πειραταὶ», ἔχουσι μὲν ἄλλα ἄλλας ἀρετὰς, οἷον γλῶσσαν γραμματικῶς ὀρθὴν, στίχους πολλάκις ἐναρμονίους, ἐνιαχοῦ τινα χάριν περὶ τὴν ἔκφρασιν, ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν ὑπερέχουσι κατὰ πολύ. Εἰσὶ δὲ τούτων τὰ κυριώτερα· ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας καὶ ἐκλογῆς τῆς λέξεως, τόνου καὶ εἰκονικῆς χροιᾶς τῆς ἐκφράσεως, ἡ τοῦ στίχου ἀτέλεια, ἡ ἀμελὴς καὶ χωλαίνουσα ὁμοιοκαταληξία, τοῦ μύθου ἡ ἀδέξιος πλοκὴ, ἡ πάσης εὑρέσεως ἀπουσία καὶ ἡ ἀντὶ ποιητικοῦ ὕψους ἰσχνὴ πεζολογία μετὰ πατάγου καὶ στόμφου λέξεων. Ἡ «Κόρη τοῦ Σεϊχ-οὺλ-Ἰσλάμη» εἰς ἀνομοιοκαταλήκτους ἐνδεκασυλλάβους ἰταλιζούσης προσῳδίας, ἔχει μέν τινα μέτρια προτερήματα γλώσσης, ἀλλὰ στερεῖται δέσεως καὶ

λύσεως πιθανῆς καὶ ἐνδιαφερούσης, καὶ εὑρέσεως ἤθους καὶ χαρακτήρων, καὶ κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ εἶναι ἔργον παντάπασι μέτριον.—Ἡ «Λαῦρα», ἔργον ἄχρουν τὴν γλῶσσαν, ἀσθενὲς τὴν στιχουργίαν, ἀτελὲς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἄμοιρον κυριολεξίας καὶ ἀκριβείας, πραγματεύεται ὑψηλὸν ἀντικείμενον κατὰ τρόπον ἥκιστα ποιητικὸν καὶ τῆς ὑποθέσεως ἄξιον. Ἡ «Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου» εἶναι κατὰ πάντα τῆς Λαύρας ἀξία ἀδελφή· ἀμφοτέραις δ' ἔπρεπε καλητέρα ποιητικὴ μοῖρα. — Ἡ «Νεδέλκα» ἔχει μὲν τὴν στιχουργίαν ἱκανῶς καλὴν, τὴν γλῶσσαν ῥέουσαν καὶ ὀρθὴν, ἀλλὰ πάντη ἄχρουν καὶ χαλαράν· ἡ δὲ σύνθεσις εἶναι πεζὴ, ἐκλελυμένη, ἄνευ ἐνδιαφέροντος καὶ οἰκονομίας, διότι διὰ πολλῆς μακρηγορίας διηγεῖται ὅτι κακοῦργος σατράπης θέλει νὰ σφάξῃ ἐνάρετον κόρην, καὶ σφάζει αὐτήν. Εἶναι δὲ οὐ μόνον ψυχρὸς, ἀλλὰ καὶ ἀδέξιος ὅλως ὁ τρόπος τῆς ἐκθέσεως, ὡς ὅτε νέος τις Ἕλλην, ὅστις οὐδόλως ἄλλως κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον, ἔρχηται νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἀρχιερέα νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τοῖς Προξένοις ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Νεδέλκας, καὶ νομίζῃ ἀναγκαῖον δι' 170 στίχων νὰ τῷ διηγηθῇ, τίνες ἦσαν οἱ γονεῖς του, ποῖος ὁ τέως βίος του, ποῦ ἐπολέμησε, καὶ ἐν γένει τὴν ὅλην βιογραφίαν του.—Οἱ δὲ «Πειραταὶ», τερατολόγος ἀλληγορία, περιέχουσα φιλοσοφίαν κοινῶν ἢ μᾶλλον κενῶν τόπων, σύγκειται ἐκ διπλοῦ ὀνείρου δύω ἐραστῶν, ὧν ἡ μὲν εἶδε καθ' ὕπνον ὅτι τὴν ἥρπασαν οἱ πειραταὶ, ὁ δὲ ὅτι παρη-

κολούθησεν ἐκείνην νηχόμενος, ὅτι ἐγένετο ὁ ἴδιος γλαὺξ, καὶ ὅτι ἔψαλλε πένθιμα ᾄσματα ἀπὸ κλάδου. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ παράδοξα καὶ τὰ ἄσκοπα ἐκτίθενται ἐν γλώσσῃ καὶ διὰ στίχων περὶ ὧν οὐδεὶς ἰδιαίτερος ἔπαινος δύναται νὰ ῥηθῇ, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ποίησιν εἶναι κατάχρισις ἱκανή.

Τρία δὲ ποιήματα, αἱ «Ἀποκρηαῖς τῶν Ἀθηνῶν», «ὁ φιλογενὴς Φούσκας», καὶ «ὁ Ἐξόριστος Διάβολος», ἐπαγγέλλονται τὴν κωμικὴν ἢ σατυρικὴν ποίησιν· ἐκ τούτων ὅμως τὰ δύω πρῶτα στεροῦνται τοῦ πρώτου στοιχείου ποιήσεως τοιαύτης, τῆς εὐφυΐας, πρὸς δὲ καὶ πάντων τῶν χαρακτήρων πάσης ποιήσεως, διότι οὔτε ἔμπνευσιν ἔχουσιν, οὔτε τέχνην περὶ τὴν διασκευὴν, οὔτε εὐτυχῆ στιχουργίαν, οὔτε γλῶσσαν ἐπιμεμελημένην. Καὶ αἱ μὲν «Ἀποκρηαῖς», ἐν στίχοις ὁμοιοκαταλήκτοις εἶναι παντελῶς ἀνάξιοι λόγου· ὁ δὲ «Φούσκας» ἐν ἀνομοιοκαταλήκτοις οὐχὶ πάντοτε κακοῖς, σπανίως αἴρεται ὑπεράνου πεζοῦ καὶ κακοζήλου ἄρθρου ἐφημερίδος, οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ποίησιν ἔχοντος. Εὐτραπελώτερον τούτων εἶναι ὁ «Ἐξόριστος Διάβολος», ἀνομοιοκατάληκτον καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἐνίοτε παρεμβάλλον ὁμοιοκαταληξίας καὶ καλὰς καὶ πλουσίας· ἡ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ, καί τοι ὑπέροχος τῆς γλώσσης πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντων, ἅτε σύντονος οὖσα πολλάκις καὶ εἰκονική, λυπεῖ ὅμως διὰ τῶν βεβιασμένων ἐκθλίψεων τῶν ληκτικῶν φωνηέντων, καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν αὐξή-

σεων, τοῦ μέτρου χάριν, ἅτινα ἐμφαίνουσιν ἀδυναμίαν· ἔχει δὲ καὶ ταὐτολογίας, καὶ τῆς φράσεως ἀδέξιον πολλάκις κατασκευὴν καὶ τομὴν, ἀπ' ἐναντίας τῶν κανόνων τῆς καλλιλογίας οἷς ἡ ποίησις πειθαρχεῖ. « Κολλητικὴ ἀσθένεια εἶν' ἡ πολυλογία » λέγει που ὁ ποιητὴς, καὶ τὸ ἀποδεικνύει ὁ ἴδιος, διότι τὸ ποίημα αὐτοῦ εἶναι κατὰ πολὺ μέρος πολυλογία χαμαίζηλος. Καίτοι δὲ φοβούμενοι μὴ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποδείξωμεν τῆς ἀσθενείας τὴν κολλητικότητα ἂν μακρολογήσωμεν ἔτι μᾶλλον περὶ τοῦ οὐχὶ λίαν δοκίμου τούτου ποιήματος, ὅμως ἔργον δικαιοσύνης θεωροῦμεν νὰ μὴ ἀποσιωπήσωμεν, ὅτι κέκτηται ἀστείαν τινα χάριν τὸ μέρος τὸ ἐπιγραφόμενον Ἀθηναϊκὴ Παραλοή, καὶ οὐχὶ ἀφυὴς ἐστιν ἡ δηκτικὴ ὀξύτης τῆς παρῳδίας τινῶν ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν. Εἶναι δὲ τὸ ποίημα τοῦτο τὸ πρῶτον, ἐξ οὗ νομίζομεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν περικοπάς τινας, χωρὶς νὰ δυσαρεστήσωμεν πολὺ τοὺς ἀκροατάς.

Στ' ἄσπρο χεράκι της 'ς τὸ μυρωδάτο,
στὸ κοντυλένιο, στὸ μαλακὸ,
μιὰ ἀγγελόμορφη κόρη, δροσάτο
κρατοῦσε ρόδο, παρθενικό.

Τὸ φῶς μου ἔρριχνα πότε στὸ χέρι,
πότε στὸ ρόδο, πότε στὰ δυὸ,
κι' ἂν κάποτ' ἔστρεφα καὶ σ' ἄλλα μέρη,
μήπως 'μποροῦσα τάχα νὰ διῶ;

Τὰ 'μάτια γύριζαν, μὰ καρφωμένο
τὸ φῶς μου πάντα, ἔβλεπ' αὐτὸ,
τ' ἀθῶο, ἄδολο, τὸ μυρωμένο
τὸ θεῖο ζευγάρι, τὸ ζηλευτό.

Εἶδε πῶς κύτταζα, καὶ μοῦ προσφέρει
εὐθὺς τὸ ῥόδο νὰ μυρισθῶ,
μὰ 'κεῖ ποῦ 'μύριζα, φιλῶ τὸ χέρι
χωρὶς ὁ μαῦρος νὰ στοχασθῶ.

Μόλις τὸ φίλησα, ἔξαφνα κἄτι
'στὴ μύτη νοιώθω νὰ μὲ κρατῇ,
βάζω τὸ χέρι μου, μὴν ἦν' ἀπάτη,
βλέπω ἕνα δόκανο μὲ κλωστή!

Τραβῶ.... δὲν ἔβγαινε τὸ δοκανάκι,
ἐνῷ τραβοῦσα καὶ τὴν κλωστὴ,
ἔξαφνα 'πρόβαλε ἕνα παιδάκι,
κι' ἀπὸ τὴν ἄκρη κρατοῦσ' αὐτή.

Κάνει διανέμματα καὶ μὲ κυττάζει
μέσα στὰ 'μάτια καλὰ καλὰ,
γυρίζει 'πίσω του τὴ γλῶσσα 'βγάζει,
τὴν κόρη βλέπει κι' ὅλο γελᾷ!!

Παιδί μου φαίνεται πῶς τὸ μυαλό σου
δὲν θὰ ζυγιάζῃ τόσο πολὺ,
ἄνοιξε γρήγορα τὸ δόκανό σου,
'πῆρες τὴ μύτη μου γιὰ πουλί;

«Αὐτὸ τὸ δόκανο τοὺς νέους πιάνει,
λέγει, ἂν κ' εἶναι τόσο μικρὸ,
καὶ λίγο φαίνεται πόνο πῶς κάνει,
ὕστερα φέρνει πόνο πικρό.

Ἔχει γιὰ δόλωμα χέρι ὡραῖο,
χαριτωμένο, καὶ διαλεχτό,
καὶ δυστυχία σ' αὐτὸν τὸν νέο,
ποῦ θὰ φιλήσῃ τὸ χέρι αὐτό.

Τοῦτο τὸ δόκανο, σ' αὐτὸν ποῦ πιάσῃ
κοστίζει, ἄμοιρε, ἀκριβά,
εἶναι τοῦ Ἔρωτα, κι' ὡς νὰ γεράσῃ
ἀπὸ τὴ μύτη θὰ τὸν τραβᾷ.»

Τὸ λόγο τέλειωσε, κ' εὐθὺς μ' ἀρχίζει
ἄχ! τὸν καϋμένο, πόνος κακός,
ἄπονος πόνος, ποῦ βασανίζει,
πόνος ἀγιάτρευτος, καρδιακός.

Τὴν κόρη κύτταξα, νὰ 'δῶ τί κάνει,
μήπως πιασμένη εἶναι κι' αὐτή,
μήπως ξεφύτρωσε κι' ἄλλο δοκάνι,
κι' ἀπὸ τὴ μύτη κι' αὐτὴ κρατῇ,

Τοῦ κάκου· ἐλεύθερη πάντοτε μένει,
κ' ἐνῷ 'γὼ κλαίω, αὐτὴ γελᾷ,
κι' ὅλο στὸν ἔρωτα ἡ ὀργισμένη
γυρνᾷ καὶ λέγει, «τράβα καλά.»

Καιρὸς ἐπέρασε....καὶ ἀπὸ τότε
μὲ σέρνει ὁ Ἔρωτας, καὶ πονῶ,
ἄχ! πεισματάρα μου, τάχα ὡς πότε
θὰ μὲ παιδεύῃ τὸ ὀρφανό;

Ἄλλο χωρίον παραθέτομεν ἐκ τοῦ μέρους καθ' ὃ τελεῖται ποιητικὸς διαγωνισμὸς καὶ ἀπαγγέλλονται ποιήματα κατὰ μίμησιν ἔθεν τοῦ τρό-

που τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων συγχρόνων ποιητῶν, οἷον τοῦτο, κατὰ ζῆλον τῶν ἄγαν ἀρχαϊζόντων.

Τοῦ Κίσσου ἡ μήτηρ ἐκάθητο ἐπ' ὄχθης ποταμίου,
ἤριζε τοίνυν μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐλιθοβόλει,
μειώθητι, ὦ ποταμὲ, τράπητι κατὰ νώτου,
ἵν' ἀντιπέραν πορευθῶ, εἰς τῶν κλεφτῶν τοὺς τόπους,
ἔνθ' ἔχουν οὗτοι σύγκλητον, ἔνθ' ἔχουσι λημέρια.
Τὸν Κίσσον φεῦ συνέλαβον, ἄγουσι δ' εἰς ἀγχόνην,
χίλιοι προηγοῦνται μὲν, δισχίλιοι δὲ τούτῳ
ἕπονται, πόῤῥωθ' ἔβαινε δ' ἡ τάλαινά του μήτηρ.
— Ποῦ εἰσὶν, Κίσσε, ἡ ὁπλὴ καὶ τ' ἄθλια σαπράσσα;
— Παράφρων μῆτερ, φρεναλγὴς, κενὴ δὲ ἐγκεφάλου,
τὴν τάλαινά μου οὐ θρηνεῖς νεότητα κι' ἀνδρίαν,
ἀλλὰ θρηνεῖς τὰ ὅπλα μου καὶ τ' ἄθλια σαπράσσα; »
Μόλις δὲ ἐτελείωσεν ὁ ἀοιδὸς ἐκεῖνος,
ἕτερος οὕτως ἤρξατο ᾄδων τὸν Ζαχαράκην.
« Τίνος τὰ ὄρη τῶν Πατρῶν ἕνεκα ἵσταντ' ἤδη,
ἐμπεπλησμένους ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων;
ἄνευ χιόνος νήφονται, βρέχονται δὲ ἀβρόχως,
ἐκ τῶν κλεφτῶν φεῦ τῶν κλαυθμῶν καὶ τῶν μοιρολογίων,
Ἰωσὴφ Ἄραψ διελθὼν, πορεύετ' εἰς Λαμίαν,
καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν κλέφται ἀκηκοότες.
Ὁ κύων Ζαχαρίδης πλὴν, οὐ προσκυνεῖν ἐθέλει,
πλὴν πόλεμον ἐπιζητεῖ, βούλεται πολεμῆσαι.
Οὔ σε φοβοῦμαι Ἰωσὴφ, οὐδὲ λογίζομαί σε,
τριακοσίους ἔχω γὰρ εἰς Ἄγραφα, ἑτέρους
εἰς Καρπενήσιον, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Λεβαδείαν
τριακοσίους, συνελόντι δὲ ὀκτακοσίους·
κ' εἰς οὔρεα ἐξέρχομαι αὐτὸς κ' ἐν λημερίοις
τοῖς παλαιοῖς, ἐκεῖ δ' ἐλθὲ ἵνα ἀλλήλοις δῶμεν
τὰς σφαίρας μας, προσέτι δὲ καὶ ἵνα συμπλακῶμεν.
Ἐκ λημερίου βαίνει δὲ κ' ἐκ ῥάχεως εἰς ῥάχιν, κτλ.

Ἑτέρου ποιητοῦ τρόπον ἀξιοῖ ὅτι μιμεῖται τὸ ἑπόμενον.

« Καίπερ ἀπούσης
κ' ἀλλοῦ βιούσης
σοῦ, θὰ τὸ 'πῶ'
ὅπου κ' ἂν ἦμαι,
ὅπου κ' ἂν κεῖμαι,
σὲ ἀγαπῶ.

Οὐδὲν ἡδύνει,
οὐδὲν φαιδρύνει
μου τὴν ζωὴν,
ἀλλὰ θηρεύω,
καὶ ἁλιεύω,
σοῦ τὴν πνοήν.

Θὰ εἶχον ἄλλην
θερμὴν ἀγκάλην,
ἄλλον παλμὸν,
ἂν δὲν 'θεώρει
σοῦ νέα κόρη
τὸν ὀφθαλμὸν

αὕτη ἡ καρδία,
ἣν σὺ, κυρία
μου, πυρπολεῖς,
ἣν εἰς τὸ μνῆμα,
ἄωρον θῦμά
σου, προκαλεῖς.

Ἂν γέλως μόνον
εἶναι τῶν πόνων
μου, ἀμοιβὴ,
ὤ! δυστυχία,
ἀπελπισία,
τί θὰ συμβῇ!

Δὲν πείθομ' ὅμως,
ὦ ζωητόμος,
νύμφη χρυσῆ,
ὅτι σκληρότης
ζῶσα, θεότης
μου, εἶσαι σύ. »

Καὶ τοῦτο πάλιν ἑτέρου ποιητοῦ συγχρόνου ἐπαγγέλλεται μίμησιν.

Θέλω τὴν φίλην φθισικὴν, ἄσωμον, στάκτην, κόνιν,
ἄνεμον, ἐπιθάνατον, φάσμα, ἀθανασίαν,
αὐτὴν νὰ ἔχω ἀδελφὴν καὶ ἀδελφήν μου μόνην,
ἀλλ' ὄχι καὶ νυμφίαν μου, ἀλλ' ὄχι καὶ νυμφίαν.

Δὲν θέλω ταύτην ἀνθηρὰν, ἀλλὰ καταβληθεῖσαν,
εἰς βόθρον ὀλισθήσασαν, ἄγγελον πεπτωκότα,
τὴν θέλω ἁμαρτήσασαν καὶ ἀποτεφρωθεῖσαν,
γνωρίζουσαν τί ἔπαθε, πλάνητ' ἀπηυδηκότα.

Νὰ μὴ λατρεύσῃ τὰ πτηνὰ, τὰ ἄνθη, τοὺς ἀστέρας,
τὴν μουσικὴν, μόνον ἐμὲ νὰ ἀγαπᾷ καὶ μόνον·
μὴ πᾶν πτηνὸν, ἄνθος, ἀστὴρ δὲν εἶν' ἐμπρός μου τέρας;
κ' εἶν' ἡδυτέρα μουσικὴ ἀπὸ τὸ ἄχ! τῶν πόνων;

Μισῶ πᾶν ἀγαπῶν πολλὰ, περιφρονῶ, ἐχθαίρω
τὸν Πλάστην μας, τὸν ἥλιον, τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα,
λατρεύω μόνον τοὺς νεκροὺς, ζῶντας δὲν ὑποφέρω,
ἡ νὺξ μὲ θέλγει, μόν' ἡ νὺξ καὶ ὄχι ἡ ἡμέρα.

Ὦ; ποία, ποία ἡδονὴ, ὤ! ἡδονὴ ὁποία!
ἀμφότεροι ῥεμβάζοντες νὰ βαίνωμεν 'στὸ μνῆμα·
καὶ νὰ συναποθάνωμεν, ὁποία εὐτυχία!
αὕτη νὰ κόπτῃ τὸ ἐμὸν, κ' ἐγὼ αὐτῆς τὸ νῆμα!

Τὸ κάλλος δὲ τὸ ἀγαπῶ, δὲν ἀγαπῶ τὸ κάλλος,
ὁπόταν εἶναι ὑγιές, ὁπόταν ἔχ' ὑγείαν·
πᾶς ἄλλος ἂς τὸ ἀγαπᾷ, ἄς τ' ἀγαπᾷ πᾶς ἄλλος,
τ' ἀηδιάζω ἐντελῶς, μοὶ φέρει ἀηδίαν. »

(Ἓν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς θεωρεῖ τὸ ποίημα τοῦτο ἀξιώτερον λόγου, τὴν δὲ πολυλογίαν, τὴν ἐνιαχοῦ, σκοπίμως παρείσακτον· τάσσει δὲ αὐτὸ μεταξὺ τῶν καλλιτέρων ἐκ τῶν δευτερευόντων.)

Ἤδη δὲ φθάνομεν εἰς τρία ποιήματα, ἔχοντα ἀληθοῦς ἔπους ἀξιώσεις καὶ βάρος, τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε θὰ κατεβυθίζοντο ὡς μόλυβδος εἰς τὴν Κασταλίαν, ἂν ἦτον αὐτοῖς ἐφικτὸν νὰ φθάσωσι μέχρις ἐκείνης.

Τὸ ἓν αὐτῶν «ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ» εἶναι γεγραμμένον εἰς ἑξαμέτρους δυσκινήτους καὶ πολλάκις ἀῤῥύθμους, καὶ εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν μέν, ἐστερημένην δὲ πάσης ἀκριβείας καὶ χάριτος, καὶ δι' ἐπιθέτων ὠνθυλευμένην, καὶ διὰ λέξεων ὑπὲρ μόνου τοῦ κεχηνότος ῥυθμοῦ τεθειμένων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο πάλιν ἀνεπιτυχῶς. Ὁ ποιητὴς ἀνέλαβε τὸν ἱκανῶς ἄσκοπον ἀγῶνα τοῦ νὰ παραφράσῃ τὸ ὑπὸ πάντων ἐννοούμενον Εὐαγγέλιον, μεταφέρων αὐτοῦ τὸν ὡραῖον πεζὸν λόγον εἰς μονότονον καὶ ψυχρὰν στιχουργίαν, καταστρέφων τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀφέλειαν, περιβάλλων μακρὰ περιττὰ καὶ κακόζηλα ἐπεισόδια, ἀνὴρ εὐσεβής, δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἀλλ' εἰς τῶν Μουσῶν τὴν λατρείαν

οὐχὶ ἠσκημένος, καὶ, ὡς φοβούμεθα, οὐχὶ λίαν προσφυὴς, τοῦ δὲ Κλοψτόκου τὴν ὕπαρξιν μηδὲ ὑποπτευόμενος ὡς πειθόμεθα.

Τὸ δ᾽ἕτερον, «Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς,» σύγκειται ἐξ ἐννέα ᾀσμάτων εἰς ἑξάμετρον, ἢ κἂν τὸν ὑποτιθέμενον ὡς τοιοῦτον, διότι ἐκτὸς τῶν δακτύλων, πλεῖστοι εἰσὶν ἐν αὐτῷ οἱ τριβράχεις, οἱ κρητικοὶ, καὶ ἄλλοι πόδες, πάντες ξένοι εἰς τὸν ἑξάμετρον, ὅστις ἕνεκα τῆς μετρήσεως κατὰ μονοποδίαν καὶ τῆς παρ᾽ ἡμῖν ἐλλείψεως τοῦ σπονδείου, ἵνα ᾖ σήμερον φορητὸς, πρέπει νὰ γράφηται μετὰ πλείστης ἐπιμελείας, ὁ δὲ ποιητὴς νὰ φροντίζῃ νὰ νικᾷ αὐτὸς πάσας τὰς δυσκολίας, ἐὰν θέλῃ ν᾽ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀναγνώστην τῆς ἀηδίας· ἀλλ᾽ ὁ τοῦ Τσιμισκῆ ποιητὴς πρὸς τὴν ἁρμονίαν τοῦ στίχου διόλου ἀφροντιστεῖ, συμφύρων συλλαβὰς μακρὰς ἢ βραχείας, τετονισμένας ἢ ἀτονίστους, μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν προσέχων, καὶ ἀφίνων τοὺς στίχους του νὰ μεταπίπτωσιν εἰς πεζὴν φράσιν ἄῤῥυθμον καὶ μονότονον· ἐνιαχοῦ δ᾽ ἐμπλέκει καὶ ὁμοιοκαταληξίας, χείρονας τῶν ἑξαμέτρων. Ἡ δὲ γλῶσσα ἀρχαίζει μὲν τὸν τύπον, στερεῖται ὅμως πάσης τῆς ἀκριβείας καὶ φιλοκαλίας, ἥτις ἀπαρτίζει τὴν ποιητικὴν καλλιλογίαν· τέλος δ᾽ ἡ σύνθεσις τοῦ ποιήματος, οὔτε πλοκὴν, οὔτε περιπετείας, οὔτε εὕρεσιν, οὔτε ἐνδιαφέρον ἔχει, ἀλλ᾽ εἶναί τις πεζὴ ἱστορικὴ ἀφήγησις, κατὰ τοῦτο τῆς ἱστορίας διακρινομένη, ὅτι δὲν ἔχει οὔτε ἀλήθειαν,

ούτε πιθανότητα, οὐθ' ἥν τινα οὖν τῶν ἰδιοτήτων λόγου ἱστορικοῦ.

Τὸ δὲ τρίτον ἡ Μεσολογγιάς, ἂν τῷ εὖ ἦν ἐν τῷ πολλῷ, θὰ παρεβάλλετο εὐλόγως πρὸς τὴν Ἰλιάδα, ὡς ἔχον ἰσαρίθμους ἐκείνῃ τὰς ῥαψῳδίας, ἀλλ' εὐνοεῖται κατὰ τοῦτο καὶ μόνον. Ἂν δὲ μὴ συνέκειτο ἐκ στίχων δεκαπεντασυλλάβων, καὶ τούτων μυρίων περίπου, καὶ ἀνομοιοκαταλήκτων, δὲν θ' ἀνῆκε παντάπασιν εἰς τὸν παρόντα διαγωνισμόν, διότι οὐδένα ἔχει χαρακτῆρα οὐ μόνον ἐποποιίας, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει ποιήσεως. Εἶναι δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡ διαφθορὰ τῆς πεζῆς ἀφηγήσεως τοῦ Τρικούπη ἢ οὗτινος ἄλλου περιγράψαντος τὰ κατὰ τὴν ἔνδοξον πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου. Τὸ δὲ μέγα τοῦτο ἐπεισόδιον ἀπεξέδυσε παντὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος ἡ ἀτελεύτητος ψυχρολογία, ἧς τὰ χείρονα μέρη εἰσὶν ἐκεῖνα, καθ' ἃ ὁ συγγραφεὺς νομίζει ὅτι δι' ἀδεξίων παραβολῶν πτεροῦται εἰς ποίησιν.

(Ἓν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς νομίζει τὴν κρίσιν λίαν αὐστηράν, τὸν δὲ ποιητὴν εἰκάζει ὡς ἀρχαῖον σταδιοδρόμον τῶν Μουσῶν, ἐξ ἄλλων ὁμοίων ἔργων ἀπαυδήσαντα καὶ δεόμενον ἀναπαύσεως.)

Ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ! Παρήλθομεν ἤδη τὰ πεπηγότα πελάγη καὶ τὸν ἀϊδνῆ πηλόν, καί πως χλοάζει τοὐντεῦθεν τὸ ἔδαφος, ἀπὸ δὲ τῶν πέντε ὑπολειπομένων ποιημάτων γλυκυτέρα προσπνέει ἡμῖν Παρνασσιὰς αὖρα, ἀναγγέλλουσα ὅτι προσ-

πελάζομεν, ἂν ὄχι εἰς τὴν κορυφὴν, ἀλλ' εἰς τοὺς πρόποδας κἂν τοῦ ἱεροῦ ὄρους.

Ἓν ἐκ τῶν πέντε τούτων ποιημάτων, τὸ ἐπιγραφόμενον «Τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον,» μόλις ὑποπίπτει εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν, διότι εἶναι μετάφρασις, ἀληθῶς, ἀλλὰ καὶ δυστυχῶς, ἐλευθέρα τοῦ ὁμωνύμου ποιήματος τοῦ Μουσαίου, ὅπερ, ἂν οὐχὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ σχετικῶς ὡς πρὸς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἐγράφη, θεωρεῖται ὡς λόγου ἄξιον. Τοὺς 340 ὅμως στίχους ἐκείνου ὁ μεταφραστὴς ἐμήκυνεν εἰς 780, κακῶς ποιῶν, διότι αἱ προσθῆκαι οὐδόλως ἐβελτίωσαν τὸ πρωτότυπον· ἐν πολλοῖς μάλιστα ἔβλαψαν τὴν εὐγενῆ ἀφέλειαν καὶ τὴν σαφήνειαν ἐκείνου. Ἀλλ' ἔχει οὐχ ἧττον ἡ παροῦσα μετάφρασις καὶ πολλὰ τὰ ἐπαινετὰ, ῥέουσαν καὶ ἁρμονικὴν τὴν στιχουργίαν, καθ' ἣν, ἀσθενῆ ὅμως ἔχον καὶ αὐτὸ, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῶν λοιπῶν τὴν βαρύτονον ὁμοιοκαταληξίαν, ὑπερέχει πάντων τῶν προμνησθέντων ποιημάτων. Καὶ ἡ γλῶσσα δὲ αὐτοῦ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, καίτοι μὴ ἔχουσα πολλαχοῦ τὴν δέουσαν αὐστηρότητα περὶ τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως. Αἱ δ' εἰκόνες, καὶ αἱ πρωτότυποι, πλὴν ἐκείνων, ὅσας δανείζεται παρὰ τοῦ Μουσαίου, εἰσὶ πολλάκις ἐπιτυχεῖς, ἀλλ' εἰσὶ καί τινες, ὡς καὶ οὐκ ὀλίγαι φράσεις παρακεκινδυνευμέναι ἢ βεβιασμέναι, οἷον ὅτε λέγῃ τὸν θόλον τῆς ψυχῆς, καὶ μειδίαμα ἐρωτύλον θωπεῦον τὸ μένος τῆς ψυχῆς.

Εἰς παράδειγμα τῆς καλλονῆς τῶν στίχων κείσθωσαν αἱ στροφαὶ αὗται.

«Εἰς τῆς Σηστοῦ τὸν οὐρανὸν γελόεσσ' ἀνατέλλει
ἡμέρα περιπόθητος, θυμοτερπὴς ἡμέρα.
Τῆς Κυθηρείας ἑορτὴν ἡ αἴγλη της ἀγγέλλει,
καὶ θυμηδίας ἄσματα πληροῦσι τὸν αἰθέρα.

Μακρόθεν, ἐξ ἁλιστεφῶν νησίων τοῦ Αἰγαίου
ἐπίγειοι Κυθήρειαι συνέῤῥεον εἰς πλήθη,
καὶ διεκόσμουν τὴν Σηστὸν ἀστέρες κάλλους νέου,
κ' ἐθαύμαζον οἱ κάτοικοι τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ στήθη.

Τῆς Κύπρου αἱ νεάνιδες, τῆς Λέσβου αἱ παρθένοι
εἰσέπλεον διαπρεπεῖς, κ' ἐπέβαινον σκιρτῶσαι.
Φίλτερον φόρον ἡ Θεὰ λατρείας δὲν προσμένει.
'Αρκεῖ ὅτι καλλίζωνοι τὴν ἐνθυμοῦνται τόσαι.

Καὶ αἱ ἑξῆς κατὰ τύχην λαμβανόμεναι.

Καὶ αὖθις πένθιμος ἠχεῖ ἡ ταραχώδης ὥρα,
καθ' ἣν οἱ πόντοι μαίνονται καὶ πίπτουσι τὰ φύλλα.
Εὔοσμοι ζέφυροι τὴν γῆν δὲν ἐκυβέρνων τώρα,
ἀλλ' ἄνεμοι, τὰ πνεύματα τῆς Ἄρκτου τὰ ὀργίλα.

Κρείττονος ὥρας λείψανον ἡ χελιδὼν ἐπέτα
πρὸς χώρας, ἔνθα νεαρὸν τὸ ἔαρ ἐγεννᾶτο·
καὶ ὅπου χθὲς ἡ ἀηδὼν τὸ ἔαρ ἐχαιρέτα,
τώρα βοῤῥᾶς ἀμείλικτος καὶ κρύος ἐμυκᾶτο.

Μόνος ὁ Λέανδρος, θρασύς, ἐτόλμα ν' ἀψηφήσῃ
τὸν δαίμονα τῶν θυελλῶν, τοῦ θέρους τὸν φονέα.
Ἐγίνωσκεν ὅτ' εἷς χειμὼν δὲν ἤρκει νὰ νικήσῃ
τὴν φλόγα τὴν ἐνδόμυχον, τὰ στήθη τὰ ἀκμαῖα.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ στροφαὶ ἀσθενέστεραι τούτων.

Τὸ «Ὄνειρον» εἶναι ποίημα ἐπικολυρικὸν, εἰς ἑνδεκασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους, ῥυθμοῦ ἰταλίζοντος, ὡς τῆς κόρης τοῦ Σεϊχ-οὺλ-Ἰσλάμη, ὧν ὅμως ἡ ὁμοιοκαταληξία δὲν εἶναι αὐστηρῶς ἐπιμεμελημένη, ὡς ὅτε τρεῖς ἀλλεπάλληλοι στροφαὶ ἔχωσι καταλήξεις εἰς ά ζ ε ι, ἐξ αὐτῶν δὲ αἱ δύω εἰσὶν ἡ λέξις σ τ ε ν ά ζ ε ι. Καὶ ἴσως μὲν ἡ παρατήρησις αὕτη φανῇ λίαν λεπτόλογος καὶ ὡς παρονυχίδας ἐλέγχουσα· ἀλλ' ἡ καλλιτεχνία οὐδὲ παρονυχίδα πρέπει νὰ παραβλέπῃ.

Ἡ δὲ γλῶσσα τοῦ ποιήματος εἶναι δημώδης, καθ' ὑπερβολὴν μάλιστα, ἀλλ' ἐπιμελὴς ἐν γένει καὶ χάριν ἔχουσα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐντελῶς ὁμαλὴ, ὡς ὅτε μεταξὺ τῶν δημωδεστάτων ἴ σ ι ο ν ε, ἀ λ ε φ ι ά σ θ η, β ό χ θ α β ό χ θ α (ἀντὶ βοήθει βοήθει) παρεμβάλλωνται αἱ λέξεις φ ύ σ ι ς, θ ά λ λ ε ι καὶ ἄλλαι· πολλὰ εἰσὶ προσέτι καὶ τὰ ἔ ρ μ α καὶ τὰ θ λ ι β ε ρ ὰ, κατὰ κόρον δ' ἐπαναλαμβάνεται τὸ λ ὲ ς, ὡς ἀφελής τις εἰσαγωγὴ ὁμοιώσεων. Ταῦτα ὅμως εἰσὶ δευτερεύοντα ἐλαττώματα ὡς πρὸς τὰ πολλὰ προτερήματα τῆς λέξεως καὶ τῆς φράσεως τοῦ ποιήματος, οὗτινος αἱ εἰκόνες εἰσὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιητικαὶ, ἀκριβεῖς καὶ πρωτότυποι. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὅλην σύνθεσιν, εἶναι συνεχὴς ἀλληγορία τοσοῦτον περίπλοκος καὶ συνεσκοτισμένη, ὥστε πολὺ ὑπερακοντίζει τὸν Δάντην, καὶ ἡμεῖς, μάτην ἀγωνισθέντες νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτῆς τὸν μυστικισμὸν,

νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τῆς ποιήσεως ὁ σκοπὸς ἂν ἦναι ἡ ὠφέλεια, μέσον ὅμως εἶναι ἡ τέρψις, ὁ δὲ νοῦς δὲν τέρπεται ὅταν ὁπωσδήποτε δὲν ἐννοῇ.

Τὸ ποίημα ἄρχεται ὧδέ πως.

Σπιθοβολοῦσε τῆς αὐγῆς τ' ἀστέρι,
καὶ τ' ἀεράκι ὁλόγλυκο φυσοῦσε,
κ' ἄχ! ἔλεγα, καϋμένο καλοκαίρι,
κ' ἐστέναξ' ἡ καρδιά μου ποῦ ἐπονοῦσε.

Χαρά 'ς τον ποῦ ἀπὸ Χάρο δὲν ἠξέρει.
Ψιθύριζε, θαῤῥεῖς μουγγοφυσοῦσε,
σὰν νὰ κρυφομιλοῦσε μὲ τ' ἀέρι
ἡ μοναξιὰ τοῦ κάμπου ποῦ ἀγρυπνοῦσε.

Καὶ ὅλο ἴσια μέσα τὸ λειβάδι
ἐβγῆκα κεῖθε 'ς τὴν ψηλὴ ῥαχούλα,
ποῦ πῶς 'ς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἕνα βράδυ
τὴ θάψανε τὴ βουλιασμένη 'Ανθοῦλα.

Ἡ ἄχαρι! Φθονοῦσε, λὲς, τὸν Ἅδη,
πῶσκαψε μόνη τὸ βαθύ της μνῆμα.
'Αγάπησε τὸ χάρο, τὸ σκοτάδι·
τὸ χάρο ἡ δόλια, κ' ἄφησ' ἐμὲ θῦμα.

Ἕτερον χωρίον τοῦ αὐτοῦ ποιήματος.

Κ' ἐκάθενε ψηλὰ μὲς 'ς τὸν αἰθέρα.
Μ' ἅρπαξε πάλε, κ' εἶδα ποῦ μ' ἀγῶνα
σὲ βουνὸ μακρυὰ μακρυὰ 'κεῖ πέρα
π' οὔτ' Ὄλυμπο τὸ λένε οὔτ' Ἑλικῶνα,

Ποῦ Καύκασο θαῤῥῶ, μοῦ 'πε, τὸ λένε,
ἐμούγγριζ' ἕνας γίγαντας δεμένος,
ποῦ καὶ στεριαῖς καὶ θάλασσαις τὸν κλαῖνε,
καὶ μόν' αὐτὸς δὲν εἶν' ἀπελπισμένος.

Ἔτρωγε ὁ γὺψ ἐκεῖ τὰ σωτικά του,
κ' εἶχε καϋμοὺς 'ς τὰ σκότιά του, λαχτάραις,
ξερνοῦσ' ἐκεῖ τὸ στόμα του κατάραις,
δαγκῶντας φοβερὰ τὰ σίδερά του.

Κ' ἔσκουζε «Σκύλε, ἐδῶθε, θὰ σὲ φάω·»
κ' οἱ θόλοι τ' οὐρανοῦ ν' ἀντιβογγοῦνε,
καὶ νὰ βροντοῦν καὶ φοβερὰ νὰ ἠχοῦνε,
κ' ὡς νὰ ξεσκλιῶνται ἀπάνου νὰ γυρνάω.

Καὶ κατωτέρω·

Ἔπλεε ἐκεῖ σὰ φῶς τὸ καϊκάκι
κι' ὡσὰν τὸ φεῖδι στὸ αἷμα, λές, 'γλυστροῦσε.
Πῶς τ' ἄμπωνε ὁλοφούσκωτο πανάκι
εἰς τ' ἀεράκι ποῦ ἀπ' ἐκεῖ 'φυσοῦσε.

Κι' ἀφροὺς ὀπίσω του ἄφινε ἀναμμένους·
καὶ μὲς τς' ἀφροὺς ποῦ ἐκεῖ 'σπιθοβολοῦσαν
τὰ κύματα 'κυλοῦσαν 'πεθαμένους
ποῦ μὲς τὸ φῶς λὲς τώρα κι' ἀνηζοῦσαν.

Καὶ βλέπω κ' ἡ 'Ανθοῦλά μου 'φοροῦσε
μιὰ ποῦ μ' ἐθάμπωνε ἀπ' τὸ φῶς κορώνα·
καὶ σκῆπτρο φωτεινὸ ἕνα κρατοῦσε
'ψηλή, λές, ἐκεῖ, 'ψηλὴ σὰν 'Αμαζόνα.

Καὶ ὅλο φῶς ἐψήλονε· κ' ἐκ' εἶδα
ποῦ 'γένουνταν τὸ καϊκάκι θρόνος,
θρόνος χρυσὸς ὁποῦ ἔλαμπε· ποῦ μόνος
εἰς τὴν ψυχή μου ἐκεῖ ἔχυνε μιὰ ἐλπίδα.

Καὶ εἰς ὀλίγο, π' ἄστραφτε, βροντοῦσε
κ' ἐσκόρπαε φλόγες, λάμψι ἐκεῖ μεγάλη.
καὶ μὲς ταῖς φλόγαις ποῦ ἀχτινοβολοῦσε
τς' Ἀνθούλας μου ἡ κορώνα στὸ κεφάλι.

XI

Βασίλισσα πῶς 'κάθητο στὸ θρόνο
κ' ἐψήλονε ὡς πῶφθασε στὰ νέφη.
Σαλεύει ἡ γῆ σ' ἕνα της βλέμμα μόνο
οἱ γίγαντες θὰ ἐφαίνοντο ἐκεῖ βρέφη.

Κ' ἐζήλευα 'γώ, λέει, ποῦ ἡ 'Ανθοῦλα
περήφαν' ἀπ' τὸ θρόνο της 'κυττοῦσε,
κι' ὤ! ἄς ἤτανε πάλι ἔλεγα παιδοῦλα!
Ἄς ἦταν, καὶ κορώνα ἄς μὴ 'φοροῦσε.

—'Κειὸς ποῦ ἀγαπᾷ καὶ δὲν τὸν ἀγαπᾶνε
μοιάζει ἐκκλησιὰ στὴν ἔρημο ποῦ μένει
ἀφώτιστη, κλειστή, λησμονημένη,
μοιάζει ἐκκλησιὰ ποῦ δὲν τὴ λειτουργᾶνε.—

Ἕτερον ποίημα «ὁ Ἀ δ ὰ μ καὶ ἡ Ε ὔ α» σύγκειται ἐκ 3010 στίχων δεκαπεντασυλλάβων. Ὅ,τι δ' ἐῤῥέθη περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, ὡς πρὸς τὸν Κλοψτὸκ, πρέπει, νομίζομεν, νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ περὶ αὐτοῦ ὡς πρὸς Μίλτωνα, ὅτι δηλαδὴ ὁ ποιητὴς ἠγνόει αὐτοῦ τὴν ὕπαρξιν· διότι δὲν θέλομεν νὰ τὸν ἀδικήσωμεν διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἐν γνώσει αὐτοῦ ἔγραψε τὸν Ἀ δ ὰ μ καὶ τὴν Εὔ α ν. Καὶ οἱ μὲν στίχοι εἰσὶ μέχρι τινὸς καλλιεπεῖς, οὐχὶ ὅμως

ὅσον ἡ ποιητικὴ ἐντέλεια ἀπαιτεῖ· ἡ δὲ γλῶσσα, καθαρεύουσα, ἔχει τινὰ προτερήματα ἐντόνου βραχύτητος καὶ χρωματισμοῦ, ἀλλὰ κατὰ ταῦτά τε καὶ κατὰ τύπους καὶ χρήσεις τῆς λέξεως ἀλλαχοῦ πάλιν χωλαίνει, δυσάρεστοι δὲ εἰσὶν αἱ διὰ τὸ μέτρον ἐκθλίψεις καὶ αἱ πολλαὶ χασμωδίαι ἐκ συμπτώσεως τῶν αὐτῶν φωνηέντων. Ὁ πρόλογος ἐκ μικρῶν 116 στίχων συγκείμενος, ἔχει καλὴν τὴν (παροξύτονον) ὁμοιοκαταληξίαν, καὶ περιγράφει τὴν πρωτόπλαστον γῆν, ἀλλὰ δι' εἰκόνων στερουμένων χάριτος καὶ πρωτοτυπίας, καὶ μὴ ἀνταποκρινομένων εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑποθέσεως. Χωρεῖ δ' ἔπειτα τὸ ποίημα διὰ δεκαπεντασυλλάβων, μικτῶν ἐξ ὁμοιοκαταλήκτων καὶ μὴ, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς μακρὸν (πέραν τοῦ δέοντος μακρὸν) ὕμνον ἐκ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων· ὅθεν ὁρμώμενος ὁ ποιητὴς, προχωρεῖ μέχρι τέλους ἄνευ διακοπῆς ὁμοιοκαταλήκτους γράφων, ὧν οἱ βαρύτονοι μάλιστα δὲν εἶναι πάντοτε ἀνεπίληπτοι, ὡς δὲν εἶναι καὶ ὁ τῶν στίχων ῥυθμός. Τὸ δὲ καθόλου ὕφος, καλὸν ἐν γένει καὶ πρέπον εἰς ποίησιν, ἔχει ὅμως καὶ οὐκ ὀλίγας κηλῖδας, οἷον συχνὰς ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, καὶ περιττὰς ἀναπτύξεις τῶν ἤδη ἐννοηθέντων. Καίτοι δὲ πολὺ ἀπέχον τὸ ὅλον ποίημα τοῦ ἀφελοῦς ὕψους τῆς γραφῆς, καὶ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελοῦς καλλιεπείας τοῦ «ἀπολεσθέντος Παραδείσου», κέκτηται ὅμως ὑπὸ πάσας ταύτας τὰς ἐπόψεις οὐ

μικρὰς ἀρετὰς, καὶ ὑπερέχει τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος, ὅσον λείπεται τοῦ Μίλτωνος.

Εἰς παράδειγμα τοῦ ὅλου ποιήματος, κείσθω ἐκ τοῦ Β΄ ᾄσματος ἡ περιγραφὴ τοῦ Σατανᾶ.

Εἰς σκότη ὅπου τοῦ φωτὸς δὲν χύνεται τὸ κῦμα
καὶ εἰς τοῦ Πλάστου τὴν ἀρὰν βοᾷ ἀγνωμοσύνη,
τίς Ἀριάδνη μαγικὸν θὰ μοὶ δωρήσῃ νῆμα;
Ποῖος τὴν φαντασίαν μου ἐκεῖ θὰ κατευθύνῃ;

Σὺ, μελιχρὰ φωτὸς ἀκτὶς, θὰ μ' εἰκονίσῃς ποία
ἐκεῖ ὅπου δὲν φαίνεσαι ψυχρὰ ἁπλοῦται φρίκη,
καὶ σὺ, ὦ πρὸς τὸν Πλάστην μου ἐγκάρδιος λατρεία,
θὰ μ' εἴπῃς εἰς ἀγνώμονας τὶς πρέπει καταδίκη.

Ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς ἀπέχει τῆς ὡραίας,
τρὶς τόσον κάτωθεν αὐτῆς ἀνοίγεται τὸ χάσμα,
εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μετὰ ὀργῆς δικαίας
ἐκρήμνισε τὸ πρὸς αὐτὸν ἀγνωμονῆσαν πλάσμα.

Σοὶ ἔπρεπεν, ὦ Σατανᾶ, σκιὰς νὰ κατακτήσῃς,
ἀντὶ τοῦ σκήπτρου, ὃ μωρὸς ν' ἁρπάσῃς ἠθουλήθης,
κ' ἀντὶ τὰ πάντα ν' ἀγαπᾷς, τὰ πάντα νὰ μισήσῃς,
θανάτου κ' εὐεργετικῆς ἐστερημένος λήθης.

Σὺ θὰ ἁρπάσῃς τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ μὴ λαβόντος;
Μεθ' οὗ τὸ φῶς τὸ ἄϋλον καὶ ἡ ἰσχὺς ἐφύη,
ὃς ἐκ μὴ ὄντος γεννηθεὶς, ποιεῖ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος,
καὶ κόσμους πλάττει ἐν ῥιπῇ καὶ κόσμους διαλύει;

Ἀπὸ ἐδάφους ῥήγματα ὑγροῦ καὶ σηπωμένου
ἀτμώδης κ' αἱματόχρους φλὸξ λυσσώδης ἀνατέλλει,
κ' ἐν μέσῳ σκότους φαίνεται ἐκεῖ αἱματωμένου
ἀγριωτέρα τῶν κακῶν πνευμάτων ἡ ἀγέλη.

Εἰς τὰς ἀντανακλάσεις της τὰς διασειομένας
τῶν διαβόλων αἱ σκιαὶ χορεύουν γιγαντώδεις,
καὶ βλασφημίαι ἀντηχοῦν σαλεύουσαι τὰς φρένας,
καὶ στεναγμοὶ καὶ καγχασμοὶ ἀνάμικτοι φρικώδεις.

Ἐδῶ τοῦ φθόνου ἡ πηγὴ βωβὴ καὶ ἀπαισία
τὸ ὕδωρ της τὸ πράσινον κυλίει ἀεννάως,
καὶ σκολιῶς στρεφόμενον χωνεύει εἰς τὸ χάος,
παρέχον δηλητήριον εἰς πνεύματα μυρία.

Ἐδῶ βοοῦν τρωγόμενα τὰ ἄτακτα στοιχεῖα
καὶ μετὰ λύσσης ἡ φθορὰ πρὸς ἑαυτὴν παλαίει,
καὶ ἡ μελανοπτέρυγος, στυγνὴ Ἀπελπισία
διὰ παρὸν καὶ παρελθὸν καὶ διὰ μέλλον κλαίει.

Ὁ Σατανᾶς ὑπέροχος ἐν μέσῳ τῶν δαιμόνων
συστρέφει βλέμμα πύρινον ὀργῆς κ' ἀπελπισίας,
μὴ σώζων ἐκ τοῦ γένους του τοῦ θείου, παρὰ μόνον
τὸ μεγαλεῖον, πλὴν κ' αὐτὸ μεστὸν ἀλαζωνείας.

Τὴν ὄψιν, ἣν ἐλάμπρυνεν ἀνέκφραστος ἀγάπη,
τὸ μῖσος νῦν κ' ἡ σκιερὰ κατήφεια σκοτίζει,
τἀγγελικὸν μειδίαμα, εἰς σεσηρὸς ἐτράπη,
τὸ βλέμμα εὔγνωμόν ποτε, νῦν θάνατον σκορπίζει.

Βαδίζει, ἵσταται· νῦν μὲν ἡ χεὶρ ἀγρίως τείνει
εἰς τὴν πυρίνην σπάθην του, τὸ βλέμμα αἱματοῦται,
κ' ἐπὶ τῶν ὤμων μαίνεται ἡ κόμη ἡ φλογίνη,
νῦν δ' εἰς τὸ στῆθος ἀδρανὴς ἡ χεὶρ διασταυροῦται.

Μὴ ἄρα συνταράσσεται ὑπὸ μεταμελείας;
Ὢ, ὄχι· ἡ φιλάνθρωπος θεότης ἥτις ῥαίνει
τὴν τοῦ ἐξαγνισμοῦ σπονδὴν ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας
κ' εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιστροφὴν σημαίνει,

ἡ εὐμενὴς Μετάνοια οὐδέποτε θὰ πνεύσῃ
εἰς στῆθος μαῦρον πλακωθὲν ὑπὸ τοιοῦτον κρῖμα.
Κακία εἰς τὸ πταῖσμά του θὰ τὸν καταδεσμεύσῃ,
καὶ μῖσος κατὰ τοῦ Θεοῦ θὰ ἦνε πᾶν του βῆμα.

Ἀκούων τὰ παράπονα τῶν μελανῶν ἀγγέλων,
ἐκείνων, οὓς παρέσυρεν εἰς τὴν ἀποστασίαν,
καὶ μὴ δυνάμενος οὐδὲν, μὴ βλέπων εἰς τὸ μέλλον
εἰμὴ τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀπελπισίαν,

νοεῖ τὴν θείαν δύναμιν καὶ τὴν μικρότητά του,
αἰσθάνεται τὸ μῖσός του κορυφωμένον μᾶλλον,
μυκᾶται ἀπειλητικὰ πλανῶν τὰ βλέμματά του,
μυκᾶτ᾽ εἰς θόλους ζοφεροὺς πυγμὰς ἀγρίας πάλλων.

Οὔτ᾽ ὄφις, ὑπ᾽ ἀνδρῶν κλεισθεὶς εἰς τὴν στενοχωρίαν,
ὀρθόνεται καὶ κεφαλὴν πεπιεσμένην σείει,
τοξεύει βλέμμα ὕφαιμον, συρίζει μὲ μανίαν,
κ᾽ ἐκβάλλων γλῶσσαν αἰχμηρὰν ἀφροὺς ἰώδεις πτύει.

Φεύγει, κ᾽ εἰς χώρους ζοφεροὺς πλανώμενος φρυάττει,
κ᾽ ἱστάμενος ὡς ἀστραπὴ, τοὺς πνιγηροὺς ἀέρας
καὶ τὴν βωβὴν τοῦ κράτους του ἠχὼ διαταράττει,
καὶ ἤδη εἰς τὸ ἔσχατον τοῦ Ἅδου φθάνει πέρας,

ἂν πέρας ἔχ᾽ ἡ ἄβυσσος. Αἴφνης ἀναχαιτίζει
τὴν μανιώδη του φορὰν καὶ ἀκροᾶτ᾽ ἀσθμαίνων.
Ἐντὸς ὀρῶν ὑπερφυῶν καὶ ἀνατετραμμένων
ὅπου τοῦ Ἅδου ἡ πνοὴ ἀπαύστως κλαυθμηρίζει,

πελώριον τὸν σκελετὸν πιέζουν τοῦ Θανάτου
δεσμὰ βαρέα τρύζοντα εἰς κάθε κίνημά του.
Πῦρ κίτρινον ἐκπέμπουσιν οἱ κοῖλοι ὀφθαλμοί του,
καὶ μειδιᾷ εἰρωνικῶς ἡ ἄσαρκος μορφή του,

καὶ εἶναι τόσον πελιδνή, ὥστε πυκνὴν σκοτίαν
μὲ λάμψιν λούει ἀλαμπῆ, ψυχρὰν καὶ ἀπαισίαν.

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον τεμάχιον ἐκ τῶν καλλητέρων.

—«Ἀδάμ, ὁποῖαι μὲ θαμβοῦν οὐράνιοι ἐκστάσεις!
Ἐπόθουν ὄμμα εὔκυκλον, λαμπρόν, ὡς τοῦ ἡλίου,
νὰ περιβάλω τῆς Ἐδὲμ τὰς φωτεινὰς ἐκτάσεις.
Ποθῶ μὲ ᾄσματα τερπνὰ
καθὼς τὰ εὔλαλα πτηνὰ
νὰ χύνω τὸ θυμίαμα λατρείας αἰωνίου!»—

—«Εἰς τὄμμα σου τὸ διαυγὲς ἐγγράφεται, κινεῖται
χαριεστέρα ἡ Ἐδέμ, κ' ἡλίου ποθεῖς ὄμμα;
Εἰς μίαν μόνην λέξιν σου ὁ πλάστης ἀνυμνεῖται,
καὶ διαφαίνεται γυμνὴ
ἡ τῆς ψυχῆς σου καλλονή,
καὶ σύ, ὑψίστη μουσική, ζηλοῖς ὀρνίθων στόμα;

—«Ἂν ἁρμοδίως ἴσχυσε ποτὲ νὰ ὀνομάσῃ
ἡ γλῶσσα τἀντικείμενα τοῦ ἔξω τούτου κόσμου,
ἀλλ' εἶν' ἀδύνατόν ποτε ὀνόματα νὰ πλάσῃ
ἐφ' ὧν ν' ἀντικατοπτρισθῇ
τὸ ἄληπτον καὶ τὸ βαθὺ
τοσούτων ἀλλοιώσεων τοῦ κόσμου τοῦ ἐντός μου.

Πῶς νὰ ἐκφράσ' ἡ γλῶσσά μου ὁποία ἡ χαρά μου,
ποία ἡ ἔκστασις ὑφ' ἧς ὁ νοῦς μου ἀνηρπάγη,
ὅτε τὸ πρῶτον ἤνοιξα πρὸς φῶς τὰ ὄμματά μου,
καὶ εἰς μακρὰν ἀναπνοὴν
ἔπινα, ἔπινα ζωήν,
κ' ἔβλεπον κόσμον, ὃς εἰς φῶς καὶ κάλλος ἐσελάγει;

«Καὶ πῶς τὴν μετὰ συντριβῆς ἀνάτασιν νὰ σ' εἴπω
τοῦ νοῦ, ὅστις ἐνθουσιῶν, μεθύων ἐπεπόθει
ἐκεῖνον, ὅστις μ' ἔθεσεν ἐν τῷ ὡραίῳ κήπῳ,
τὸν ἀγαθὸν δημιουργόν,
ὅστις ἀφίπτατο φυγών,
ὡς τῆς εὐγνωμοσύνης μου τὴν ἔκρηξιν ν' ἀπώθει;

«Ὁπότε, ὦ Ἀδάμ, ἐγὼ σὲ εἶδον κατὰ πρῶτον
ὁρμή τις μ' ἔσυρε πρὸς σὲ, ὁρμή τις μὲ ἀπώθει,
ἐσκίρτα ἡ καρδία μου ὑπὸ παλμῶν ἀγνώτων,
τὸ βλέμμα, ἡ διάνοια πρὸς σὲ συνεκεντρώθη.

Μ' ἐφαίνεσο περικαλλὴς, καὶ ὅτε μὲ ἐκάλεις,
ἡ γλῶσσά σου ὡς μουσικὴ ἐχύνετο ἐντός μου,
κ' ἠρέμα ὑπὸ γλυκερᾶς ἀναρπασθεῖσα ζάλης
εὑρέθην εἰς τοὺς κόλπους σου, εἰς κόλπους νέου κόσμου.

Ἡ φύσις διὰ σοῦ, Ἀδάμ, ὡραιοτέρ' ἀστράπτει,
τὸ πρός σε φίλτρον μου αὐτὴ σφοδρότερον ἀνάπτει.
Ὁ ἔρως σου αἰθέριος πρὸς τὸν Θεὸν μ' ἐξαίρει,
κ' ἡ πρὸς Αὐτὸν λατρεία μου πρὸς σὲ μ' ἐπαναφέρει.

Ἀλλὰ, ὦ τελειότερον τῶν τοῦ Θεοῦ πλασμάτων
καὶ πάντων προσφιλέστερον εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν,
εἰπέ μοι, πῶς τὸν σύνδεσμον καὶ τὴν ἀλληλουχίαν
νὰ ὀνομάσω δύναμαι τοσούτων αἰσθημάτων;»—

Ἀλλ' ἤδη χωροῦμεν ἀσφαλεστέρῳ ποδὶ πρὸς τ' ἀνώτερα τοῦ Παρνασσοῦ ὀροπέδια. Μετὰ τοὺς τρεῖς προμνησθέντας ποιητὰς, οὓς θεωροῦμεν δεκτικοὺς τελειοποιήσεως, δι' ὃ καὶ συνιστῶμεν αὐτοῖς σπουδὴν καὶ ἄσκησιν περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ στιχουργίαν, προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιητικῶν ἀριστουργημάτων, καὶ μάλιστα τῶν τῆς προγονικῆς φιλολογίας, καὶ ἐπιδίωξιν τοῦ τελείου, ἀπαντῶμεν ἐπύλλιον ἐπιγραφόμενον Κατσαντώνης, εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν ὡραίαν, ἀκριβῆ, ἰσχυρὰν, καὶ εἰκονικὴν, ἀναπολοῦσαν τ' ἄριστα τῶν δημοτικῶν

ᾀσμάτων, καὶ ὀλίγον ἀπολειπομένην αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι τοῦ ἔπους δικαπεντασύλλαβοι καὶ ὁμοιοκατάληκτοι, ἡ δ' ὁμοιοκαταληξία πλουσία, καὶ ἐλέγχουσα ποιητὴν ἐννοοῦντα πῶς νὰ μετέρχηται τὸ πολύτιμον τοῦτο τῆς Μούσης περίαπτον. Πλοκὴν ὅμως τὸ ποίημα δὲν ἔχει πολλὴν, διότι εἶναι ἡ ἁπλῆ ἐξιστόρισις τοῦ ἡρωϊκοῦ μαρτυρίου τοῦ Κατσαντώνη· ἀλλ' ἡ ἐξιστόρησις εἶναι ποιητικὴ, σώφρων, ἰσχυρὰ, καὶ συγκινητική. Σύγκειται δὲ τὸ ὅλον ἐκ στίχων 482, καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος ἀριθμοῦ τῶν 500 στίχων προσετέθη καὶ ἡ ἀρχὴ ἑτέρου ποιήματος «τὸ Κάστρο τῆς Ὡρηᾶς» εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους, ἔχον καὶ τοῦτο ἀνάλογα πρὸς τὸ ἄλλο τὰ προτερήματα· πιθανῶς δ' ἐὰν ἐπερατοῦτο θὰ εἶχε καὶ τὰ ἐκείνῳ ἐλλείποντα προσόντα τῆς εὑρέσεως μύθου καὶ τῆς πλοκῆς καὶ οἰκονομίας. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι ὁ ποιητὴς θέλει συμπληρώσει αὐτὸ, καὶ ἐν γένει ὅτι θέλει ἐμμείνει εἰς τὴν τῶν Μουσῶν θεραπείαν, πεποιθότες ὅτι, οὕτω χωρῶν, θέλει ποτὲ διὰ τῆς ποιήσεως τιμήσει ἑαυτὸν καὶ τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν.

(Ἓν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς δὲν συμμερίζεται καθ' ὅλα τὴν κρίσιν ταύτην, εὑρίσκον αὐτὴν ὑπερβαλλόντως εὔνουν).

Τοῦ Κατσαντώνη ἡ ἀρχὴ ἔχει ὡς ἕπεται·

Ἐβγῆκ' ὁ ὕπνος παγανιὰ τὰ Γιάννινα νὰ πιάσῃ·
ἐπῆρ' ἀράδα τὰ χωριὰ, τῆς γειτονιὲς διαβαίνει,
κι' ἀπ' ὅποιο δρόμο κι' ἂν διαβῇ κι' ἀπ' ὅπου κι' ἂν περάσῃ,
μὲς 'ς τὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ τὰ δόκανά του σταίνει.

Κρυφὰ κρυφὰ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ὕπνου γελασμένα
γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ βλέφαρα φιλιοῦνται στόμα στόμα,
καὶ πάλι ξεχωρίζουνε ποῦ ἦταν ἀδελφωμένα·
ὁ ὕπνος δὲν ἐνίκησε τὸν τρόμο τους ἀκόμα.

Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδὶ κρυφὰ στὴν ἀγκαλιά της,
καὶ ξαγρυπνᾷ στὸν ὕπνο του καὶ κλαίει στὸ πλευρό του,
γιατὶ βαθὺ ἀπόχτυπο ἀκούει στὴν καρδιά της,
γιατὶ φοβᾶται τὸ δεντρὶ μὴ χάσῃ τὸν ἀνθό του

τώρα ποῦ ἄγριος βοριᾶς φυσᾷ κι' ἀνεμοζάλη,
τώρα ποῦ νύχτα πλάκωσε πικρή, φαρμακεμένη,
καὶ σκιάζεται ἡ χαραυγὴ καὶ τρέμει νὰ προβάλῃ,
νὰ μὴν εὑρῇ ὅλη τὴ γῆ στὸ αἷμά της πνιγμένη.

Τρέμει ἡ γῆ ὁλόκληρη καὶ χύνει μαῦρο δάκρυ,
κι' ἀπὸ τὸ ἕνα τὸ βουνὸ στ' ἄλλου βουνοῦ τὴ ῥάχι,
κι' ἀπὸ τὸν ἕνα τὸν γκρημνὸ στ' ἄλλου γκρημνοῦ τὴν ἄκρη
ἀλλάζουν λόγια θλιβερὰ οἱ ἔρημοι οἱ βράχοι,

καὶ καταριῶνται μυστικὰ καὶ κλαῖνε πικραμένα
τὴν ὥρα ποῦ ὁ Ἀλήπασας στὰ Γιάννινα ἐμβῆκε,
κι' ἄφησε κόραις ὀρφαναῖς, παιδιὰ ὠρφανεμένα,
κ' ἡμέρα χωρὶς βάσανα καὶ φόνο δὲν ἀφῆκε.

Ὁ χάρος εἶναι στὴ σκλαβιὰ παρηγοριὰ μεγάλη.
Χαρὰ 'ς αὐτὸν ποῦ ἔζησε ἐλεύθερος δυὸ χρόνια·
καὶ ἂν μιὰ ὥρα ἔζησε χαρὰ 'ς ἐκεῖνον πάλι·
δὲν εἶδε πόνους καὶ καϋμούς, δὲν εἶδε καταφρόνια·

γι' αὐτὸν τὰ δίφορα δεντρὰ πέντε φοραῖς ἀνθῆσαν,
κ' εἶχ' ἡ καρδιά του ἄνοιξι, αἰώνιο πανηγῦρι·
οἱ σκλαβωμένοι μιὰ στιγμὴ μονάχη κι' ἂν ἐζῆσαν,
χίλιαις φοραῖς ἀπέρασαν τοῦ Χάρου τὸ γιοφύρι.

Γιὰ νὰ σκεπάσῃ τὸ φονιᾶ ἡ νύχτ' ἀπὸ τὸν Ἅδη
κι' ἀπὸ τὴ μαύρη κόλασι, προβαίνει κι' ἀγκαλιάζει
ὅλο τὸν κόσμ' ὁλόγυρα μὲ τὸ βαθὺ σκοτάδι,
καὶ γιὰ μικρὸ περίγελω τὸν ὕπνο μᾶς μοιράζει.

Ἰδοὺ δὲ πῶς εἰσάγεται ὁ Ἀλῆ πασᾶς μετά τινος κακούργου ἱερέως·

Ἐπρόβαλ' ὁ Ἀλήπασας· στὰ στήθια του κυλοῦνε,
καθὼς στὴ ῥάχι τοῦ βουνοῦ τ' ἀφρόλευκα τὰ χιόνια,
τὰ γένειά του πυκνὰ πυκνά, κι' ὅλο τὸν κόρφο κλειοῦνε.
Μετρᾷ πολλὰ τὰ κρίματα κι' ὄχι πολλὰ τὰ χρόνια.

Ἐπρόβαλε στὸ πλάγι του χλωμὸς καὶ δειλιασμένος,
σὰν ἄγριο μαῦρο φάντασμα ποῦ ἔφυγ' ἀπ' τὸν Ἅδη,
κ' ἕνας παππᾶς ἀπ' τ' Ἄγραφα στὸ ῥάσο τυλιγμένος,
ποῦ εἶχε ποιὸ μαύρη τὴ ψυχὴ ἀπ' τὸ βαθὺ σκοτάδι.

Ἀδερφωμένα τὰ θεριὰ τὰ δυὸ κρυφομιλοῦνε,
ἔχουν στὰ χείλη ζάχαρι καὶ στὴν καρδιὰ φαρμάκι·
ποιανοῦ τὸ μνῆμ' ἀνοίγεται τῆς ὥραις ποῦ ἀγρυπνοῦνε
καὶ καρτεροῦν σὰν ὁ ψαρᾶς μὲ τὸ βαρὺ καμάκι;

Διὰ τῶν ἑπομένων στίχων ἐκτίθεται ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Κατσαντώνη.

Καὶ νά...ἐπρόβαλ' ὁ Γιουσοὺφ χαρούμενος στὴ μέση.
— Χαμήλωσε τὰ ἄρματα καὶ τὸ τουφέκι πᾶψε.
Ἔστρωσε δεῖπν' ὁ Χάροντας κ' ἦλθε νὰ σὲ καλέσῃ.
Πάρε μελάνι καὶ χαρτὶ καὶ διαθήκη γράψε.—

— Κληρονομιὰ τὸν Ὄλυμπο ἀφίνω καὶ τὴν Ὄσσα,
καὶ τοῦ ψυχοπατέρα μου τοῦ Πίνδου τὰ λημέρια,
νὰ μοιρασθῇ ἡ κλεφτουριὰ καὶ παλληκάρια τόσα
ποῦ παίζουν μὲ τὰ σύγνεφα καὶ σμίγουν μὲ τ' ἀστέρια.—

Ἐκίνησε ἡ συνοδιὰ στὰ Γιάννινα νὰ πάγῃ.
Ἀναστενάζ' ὁ Ὄλυμπος, καὶ στ' ἀναστέναγμά του
ἀνατριχιάζει ὁ ἀητὸς ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὸ πλάγι,
καὶ ἀνεβαίνει ποιὸ ψηλὰ καὶ δέρνει τὰ φτερά του.

Κ' ἐπέρασ' ἕνα σύγνεφο θολὸ καὶ μαυρισμένο
κι' ἀγκάλιασ' ὅλα τὰ βουνὰ μέσα στὴν ἀγκαλιά του,
τὸν Κατσαντώνη νὰ μὴ 'δοῦν στὰ σίδερα δεμένο,
ποῦ σίμωνε στὸν Πλάτανο γιὰ νᾶὕρῃ τὸ φονιᾶ του.

Κι' ὁ Πλάτανος στὴ ῥίζα του ἀννοιώθει τὸ θηρίο
ποῦ τὸν ἀγκάλιασε σφικτὰ καὶ ἔμοιαζε σὰν φεῖδι,
καὶ στρίβεται ὁλόγυρα μὲ δίπλαις χίλιαις δύο,
χιλιόκομπο, χιλιόπετρο σὰν νά 'ταν δαχτυλίδι.

Κι' ὁ ἥλιος ποῦ τὸν ἔβλεπε στὰ σύγνεφα κρυμμένος
κρυφὰ κρυφὰ στὸν οὐρανὸ ζητοῦσε νὰ προβάλῃ,
κι' ἀνέβαινε ἀργοκίνητα στὸ θόλο τρομασμένος,
'σὰν νά 'θελε γιὰ νὰ κρυβῇ στὸ μαῦρο κῦμα πάλι.

Ἰδοὺ καί τινες στίχοι ἐκ τοῦ Κάστρου τῆς Ὡρηᾶς.

Βεζύρη γύρισε καὶ δὲς· τριγύρω σου τί βλέπεις;
Βλέπεις τὴ νειότη τοῦ Μωριᾶ σὰν τοῦ Μαγιοῦ τὰ ῥόδα·
μὲ γυμνωμένο τὸ σπαθὶ μὲ στήθη γυμνωμένα.
Ἔχουν χαρὰ τὸν πόλεμο τὸ Χάρο πανηγῦρι
καὶ δὲ φοβοῦνται θάνατο καὶ δὲ φοβοῦνται μνῆμα.
Γύρνα καὶ πὲς τ' Ἀλήπασα πῶς δὲ θὰ προσκυνήσουν
τὰ παλληκάρια τοῦ Μωριᾶ τ' Ἀλήπασα τὰ πόδια·
κι' ἂν θέλῃ πόλεμο, ἐδῶ τὸν καρτεράει ὁ Χάρος
ὅπου ἀστράφτει τὸ σπαθὶ κ' ἡ λόγχη γυμνωμένη.—
Πέρνει τὸ λόγκο ὁ Σελὶμ καὶ στὸν Πασᾶ γυρίζει.

Ἕτερον ποίημα, ἐπίσης εἰς τὰς εὐθαλλεστέρας λόχμας τοῦ Παρνασσοῦ παραχθὲν μᾶς ἐφάνη ὁ Κόδρος, γεγραμμένον εἰς ἐντέχνους στροφὰς ὡραίων στίχων, ἐχόντων πλουσιωτάτην τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. Ἡ στιχουργία αὐτοῦ εἶναι σχεδὸν ἀνεπίληπτος, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα οὐ μόνον γραμματικῶς ἀκριβεστάτη, ἀλλὰ καὶ ἔχουσα πάσας τῆς ποιητικῆς καλλιλογίας τὰς ἀρετὰς, τὴν ἁρμονίαν, τὴν χάριν, τὴν δύναμιν, τὴν γραφικὴν καλλονήν. Ἡ ἰδέα πολλάκις αἴρεται εἰς τ' ἀληθῆ τῆς ποιήσεως ὕψη, καὶ ἐκφράζεται πρωτοτύπως· αἱ παραβολαὶ εἰσὶν ἀληθεῖς καὶ ποιητικαὶ, ὁ δὲ μῦθος ἐνδιαφέρων καὶ ἐπιτηδείως πεπλεγμένος ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ἱςορίας. Αἱ Ἀθῆναι ἐξυπνῶσαι ποτὲ βλέπουσιν εἰς τὸ πεδίον αὐτῶν ἀστράπτοντα τὰ δωρικὰ ὅπλα. Ἡ πόλις ταράσσεται. Ὁ χρησμὸς προλέγει τοῖς πολίταις νίκην ἂν στερηθῶσι τῆς κεφαλῆς των, ὁ δὲ Βασιλεὺς αὐτῶν Κόδρος ἐξηγεῖ τοῦτο, ὅτι αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἡ θυσία ὑπὲρ σωτηρίας τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μέδων, μὴ ἀνεχόμενος τοῦτο, ἀξιοῖ, παραιτουμένου τοῦ πατρός του αὐτὸς ν' ἀναγορευθῇ Βασιλεὺς, καὶ καθ' ὃ διάδοχος, νὰ θυσιασθῇ! Τοῦτο ὅμως δὲν ἀρέσκει εἰς τὴν Θελξιχόρην, τοῦ Μέδοντος τὴν μνηστὴν, ἥτις μετὰ πολλοὺς αἰδήμονας δισταγμοὺς ἀπέρχεται διὰ νυκτὸς πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν πύλην ἣν ὁ Μέδων ἐφρούρει, καὶ προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς τοιαύτης προθέσεως. Ἐκ ταύτης

δὲ τῆς στιγμῆς καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ Μέδοντος ὠφελούμενος ὁ Κόδρος, ἐξέρχεται μετημφιεσμένος ὥς τις πτωχὸς γέρων δῆθεν ζητῶν τοὺς υἱούς του, προκαλεῖ τοὺς Δωριεῖς, καὶ φονεύεται. Ἀναγγειλάσης δὲ τὴν ἡρωϊκὴν πρᾶξιν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους, πέμπουσιν οὗτοι πρεσβείαν, ἵνα ζητήσωσι πρὸς κήδευσιν τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως των, εἰς δὲ τὸ ἀπαίσιον ἄκουσμα οἱ Δωριεῖς, καθ' ὧν ὁ χρησμὸς ἐτελέσθη, τρέπονται εἰς φυγὴν, καταλιπόντες τὰς Ἀθήνας. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἄλλον μὴ νομίζοντες ἄξιον νὰ βασιλεύσῃ ἐπ' αὐτῶν μετὰ τὸν Κόδρον, ἀνακηρύττουσι τὸν Μέδοντα ἰσόβιον ἄρχοντα, καὶ δίδουσιν αὐτῷ εἰς γάμον τὴν Θελξιχόρην.

Ἓν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς εὔχεται νὰ περιεῖχε τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ποίημα καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς κηδείας τοῦ Κόδρου· τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τόσῳ μᾶλλον συμμερίζονται τὴν εὐχὴν ταύτην, καθόσον πεποίθασιν, ὅτι ὁ ποιητὴς νέας στροφὰς προσθέτων, νέας καλλονὰς θὰ προσέθετεν εἰς τὸ ποίημα.

Ἰδοὺ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ποιήματος:

«Μικρὸν ἀφεῖσα τὸν Ἑλικῶνα,
ὦ Μοῦσα, κόρη τοῦ οὐρανοῦ,
μυσταγωγός μου πρὸς τὸν αἰῶνα
τῶν ἰσοθέων παραγενοῦ.

Πρὸ τοῦ νοός μου κρατοῦσα φάρον,
μακρῶν αἰώνων τὸν πέπλον ἆρον.
Ἐπὶ Πηγάσου ἀνάγαγέ με
παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισσοῦ,
καὶ μ' ἕνα κλάδον στεφάνωσέ με
τοῦ καλλιδάφνιδος Παρνασσοῦ.

Τ' ἀθάνατά σου δάκτυλα βάλε
εἰς τῆς βαρβίτου μου τὴν χορδήν.
Μὲ τὴν φωνήν μου, Παρθένε, ψάλε
φιλοπατρίας μικρὰν ᾠδήν.
Ψάλε τὸν θάνατον τοῦ γενναίου
καὶ φιλοπάτριδος Ἀθηναίου.
Πόσου τιμήσας τὴν σωτηρίαν
εἰπὲ, Θεά μου, τῶν δημοτῶν,
πῶς ἐτελεύτα, τὴν σωτηρίαν
τοῖς ἀπογόνοις κληροδοτῶν.»

Καὶ οἷον δήποτε ἄλλο χωρίον ἂν παραθέσωμεν, θέλομεν εὕρει πάντοτε τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς γλώσσης, τὴν αὐτὴν καλλονὴν τῆς ποιήσεως. Διὰ τῶν ἑξῆς περιγράφονται ἡ Θελξιχόρη μετὰ τῆς τροφοῦ της, βαίνουσαι πρὸς τὸν Μέδοντα.

Εἰς μαύρους πέπλους κεκαλυμμέναι
ἀκροπατοῦσιν ἀψοφητὶ
ὡσεὶ δορκάδες ἐπτοημέναι
μὴ τὰς ἰδῶσιν ἐν τῷ φωτί.
Ἀλλὰ μὴ ἦτον Θεὰ Ἑκάτη
κ' εἰς τὰς τριόδους ἐπεριπάτει;
Σκιαὶ μὴ ἦσαν νεκρῶν ἀτάφων
αἴρουσαι πόδα πολυπλανῆ,
κ' ἔρχονται τώρα ζητοῦσαι τάφον
ἀπὸ τὸν ἄστοργον συγγενῆ;

Οὐδὲν τοιοῦτον. Ἐστηριγμένη
εἰς τὸν βραχίονα τῆς μιᾶς
σπεύδ' ἡ ἑτέρα, συνδεδεμένη
ὅπως εἰς δένδρον παραφυάς.
Μεστὸν τὸ βλέμμα κρύπτει δακρύων,
καὶ εἰς τὰς φλέβας τὸ αἷμα κρύον.
Ἀλλὰ ἡ θλίψις δὲν τῇ μαραίνει
ἐρυθριώσας τὰς παρειάς,
ὅπως εἰς μῆλον ὅταν ἐμβαίνῃ
ὁ σκώληξ, φείδεται τῆς χροιᾶς.

Ἡ δ' ἄλλη αἴρουσα ἐπὶ ὤμων
πολλὰς δεκάδας ἐνιαυτῶν,
εἰς ἀποθήκην φρενῶν ἀμώμων
πολὺν συνήγαγεν ἀμητὸν,
ὅθεν τὰ δέοντα νῦν ἐκλέγει,
καὶ πρὸς τὴν κόρην τοιαῦτα λέγει·
«Ἰδὲ τὸν βίον μας, ὡς σανίδα
εἰς λίμνην, θύγατερ, σκοτεινὴν,
ἔχουσαν ἄγκυραν τὴν ἐλπίδα
καὶ τὴν εὐρεῖαν ὑπομονήν.

»Γαλήνη τώρα, ἔπειτα ζάλη,
καὶ μετ' ὀλίγον μαῦρος χειμών·
καὶ μετ' ὀλίγον; Ὁ ναύτης βάλλει
οἶνον εἰς κύλικας εὐθυμῶν.
Πρὸς τί τοῦ βίου τοσοῦτον μῖσος;
Αὔριον ἔσται ἄμεινον ἴσως.»
Τοιαῦτα σώφρων εἶπεν ἐκείνη,
τροφὸς πρὸς δέσποιναν προσφιλῆ.
Μικρὸν δ' ἡ κόρη, ὡς ἄνθος, κλίνει,
καὶ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων τῇ ὁμιλεῖ.

Τὸ συμπέρασμα τῶν προεκτεθέντων εἶναι, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ κυρίως εἶχε νὰ κρίνῃ μόνον μεταξὺ τῶν δύω τελευταίων ποιημάτων, ἅτινα μετὰ διαφόρων μὲν, ἀλλὰ σχεδὸν ἴσων προτερημάτων δικαιοῦνται ν' ἀμφισβητήσωσι τὸ βραβεῖον. Ἰσόσταθμος ὅμως κατὰ τὰ λοιπὰ οὖσα ἡ πλάστιγξ, φρονοῦμεν ὅτι, διὰ τὸ ἄρτιον τῆς πλοκῆς καὶ τῆς συνθέσεως, πρέπει νὰ κλίνῃ πρὸς τὸν Κόδρον, εἰς ὃν καὶ ὁμοψήφως ἀπονέμεται ὁ στέφανος καὶ τὸ γέρας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 5 Μαΐου 1874.

Οἱ Κριταὶ

Γ. Α. ΜΑΚΚΑΣ, πρύτανις
Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ
Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ
Θ. Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

Μετὰ ταῦτα ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ πρύτανις, ἀπεσφράγισε τὸ γράμμα τοῦ βραβευθέντος ποιήματος, καὶ ἐστεφάνωσε καὶ ἐβράβευσε τὸν προσελθόντα ποιητὴν Γεώργιον Μ. Βιζυηνόν.